

Na osnovu člana 16. stav 4. Zakona o Vladi Zeničko-dobojskog kantona - Prečišćeni tekst („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 7/10), na prijedlog Ministarstva za privredu, Vlada Zeničko-dobojskog kantona, na 172. sjednici, održanoj dana 13.12. 2018. godine d o n o s i

ZAKLJUČAK

I.

Prihvata se Informacija o stanju privrede na području Zeničko-dobojskog kantona za 2017. godinu, sa posebnim osvrtom na stanje poduzetništva i čini sastavni dio ovog Zaključka.

II.

Informacija iz tačke I. ovog zaključka upućuje se u dalju skupštinsku proceduru.

III.

Zaključak stupa na snagu danom donošenja.

Broj: 02-_____ /18.

Datum, 13.12.2018. godine.

Z e n i c a

PREMIJER

Miralem Galijašević

DOSTAVLJENO:

1x Ministarstvo za privredu,

1x Stručna služba Skupštine,

1x a/a.

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON
MINISTARSTVO ZA
PRIVREDU/GOSPODARSTVO

Bosnia and Herzegovina
Federation of Bosnia and Herzegovina
ZENICA-DOBOJ CANTON
MINISTRY OF ECONOMY

INFORMACIJA
O STANJU PRIVREDE NA PODRUČJU
ZENIČKO - DOBOJSKOG KANTONA ZA 2017. GODINU
SA POSEBNIM OSVRTOM NA STANJE PODUZETNIŠTVA

Zenica, novembar 2018. godine

UVOD

Programima rada Skupštine i Vlade Zeničko - dobojskog kantona za 2018. godinu predviđena je izrada Informacije o stanju privrede na području Zeničko-dobojskog kantona za 2017. godinu, sa posebnim osvrtom na stanje poduzetništva. Ministarstvo za privredu je, koristeći raspoložive izvore i svoju nadležnost, sačinilo ovu Informaciju.

Pri izradi Informacije korišteni su sljedeći izvori:

- zvanični podaci institucija Federacije Bosne i Hercegovine i Vanjskotrgovinske komore BiH,
- rezultati ankete provedene kod privrednih subjekata,
- spoznaje do kojih se došlo u svakodnevnom radu.

Prikupljanje podataka ograničeno je mnogim problemima vezanim za pravovremenost i obuhvat prikupljenih (dostavljenih) podataka.

Na konačnu ocjenu stanja privrede u znatnoj mjeri su uticali mnogi faktori, a posebno se ističu:

- Nivo "sive" ekonomije,
- Problem pristupa kapitalu za investicije i obrtnom kapitalu,
- Otežano obezbjeđenje novih tehnologija,
- Usporeno usvajanje svjetskih i evropskih standarda kvaliteta (nedostatak akreditovanih institucija laboratorija za certificiranje proizvoda) svi postojeći laboratoriji djeluju lokalno, nemaju status nacionalnih laboratorija, jer nisu u skladu sa EN ili ISO normama (laboratorije za ispitivanje proizvoda od drveta, metala ili hrane),
- Sporo osvajanje novih tržišta (Bliskog Istoka, Rusije, Kine, Libije...),
- Nedovoljno stimulativan ambijent za investiranje u odnosu na šire okruženje,
- Ulazak Republike Hrvatske u EU, stupanje na snagu SSP-a.

Bez obzira na činjenicu da je Federacija Bosne i Hercegovine i Bosna i Hercegovina nadležna za donošenje mjera makroekonomske politike, Vlada Kantona je svojim projektima, mjerama i intenzivnom saradnjom s lokalnom upravom nastojala privredni ambijent učiniti pogodnijim za poduzetnike.

Tokom prethodnih godina, u sklopu Vladinih aktivnosti i aktivnosti Ministarstva za privredu, realizirano je niz projekata koji su rezultirali poboljšanjem poslovnog ambijenta, među kojima se posebno ističu:

- Projekti kapitalnih ulaganja,
- Projekti subvencioniranja privrednih aktivnosti Ministarstva za privredu i
- Priprema i izgradnja 6 industrijskih-poslovnih zona ukupne površine oko 40 ha.

Svi ovi projekti kao i ključne mjere koje je Vlada poduzimala na unapređenju stanja u oblasti privrede dugoročnog su karaktera. Njihovi puni efekti će biti vidljivi kroz privredna kretanja (pokazatelji, statistički podaci, ...) u narednim godinama.

1. STATISTIČKI POKAZATELJI STANJA U PRIVREDI

1.1. Kretanje osnovnih pokazatelja po kantonima i Federaciji Bosne i Hercegovine

U cilju sagledavanja osnovnih pokazatelja korišteni su zvanični podaci Federalnog zavoda za statistiku i Vanjskotrgovinske komore BiH. Izvršeno je kompariranje osnovnih pokazatelja stanja u Kantonu sa istim u drugim kantonima i Federacijom Bosne i Hercegovini.

Ovi podaci dati su u Tabeli 1.

Tabela 1. Osnovni pokazatelji privrednih/gospodarskih i drugih kretanja po kantonima

	Indeksi fizičkog obima ind. proizvodnje $\frac{I-XII}{I-XII}$		Broj zaposlenih XII mjesecu		Prosječna neto plaća u KM XII mjesecu		Broj nezaposlenih XII mjesecu		Ostvarene investicije u (KM) x 10 ³		Pokrivenost uvoza izvozom u % I-XII 2017. godine	Trgovinski bilans u hilj.KM I-XII 2017. godine
	'17/'16	'16/'15	2017.	2016.	2017.	2016.	2017.	2016.	2016.	2015.	2017.	2017.
Federacija BiH	102,7	103,0	472.575	462.933	875	861	349.699	372.207	2.516.650	2.495.001	58,3	-5.180.509
<i>Unsko-sanski</i>	100,4	106,5	34.402	33.083	825	834	41.326	44.192	137.174	114.761	83,5	-61.467
<i>Posavski</i>	100,8	105,8	6.004	5.928	744	743	4.864	5.070	29.917	33.397	56,3	-97.941
<i>Tuzlanski</i>	100,0	106,6	86.924	85.519	771	757	84.250	91.693	401.417	460.557	86,5	-242.278
Zeničko-dobojski	100,7	97,9	76.214	72.677	735	744	61.801	66.202	355.436	329.478	90,3	-159.395
<i>Bosansko-podrinjski</i>	110,1	115,2	6.899	6.778	749	749	3.273	3.502	28.550	35.835	158,5	61.142
<i>Srednjobosanski</i>	98,5	104,6	46.518	44.302	698	698	36.799	38.748	230.395	194.281	73,4	-259.714
<i>Hercegovačko-neretvanski</i>	91,5	96,5	48.4111	48.418	960	952	32.183	33.327	259.021	301.070	57,3	-584.452
<i>Zapadno – hercegovački</i>	105,1	104,4	18.518	18.167	796	783	10.901	11.572	117.581	128.972	36,8	-887.409
<i>Kanton Sarajevo</i>	108,1	97,6	131.172	130.535	1.102	1.049	66.325	69.163	850.717	819.914	34,5	-2.884.027
<i>Kanton 10</i>	192,7	114,9	9.513	9.526	861	885	7.977	8.738	33.102	31.279	76,4	-23.450

Izvor podataka: Statistički podaci o privrednim/gospodarskim i drugim kretanjima Federacije Bosne i Hercegovine po kantonima – Broj: 1. i 2. 2017/2018, Federalni zavod za statistiku – Sarajevo, Publikacija Vanjskotrgovinske komore BiH – januar 2018. godine.

Tabela 2. Rang osnovnih pokazatelja Zeničko - dobojskog kantona u Federaciji BiH

God.	Indeksi fizičkog obima/obujma ind. proiz.	Ostvarene investicije za 2016.godinu u (KM)x10 ³	Broj zaposlenih u XII mj. 2017. godine	Prosječna neto plaća u KM	Pokrivenost uvoza izvozom	Trgovinski bilans u (KM)x10 ³
2015	5	3	3	7	2	2
2016	8	3	3	8	2	2
2017	7	3	3	9	2	2

Iz Tabele 2. evidentno je da Kanton u 2017. godini, u odnosu na druge kantone, iskazuje zavidne rezultate u oblastima izvoza i investicija u odnosu na 2016. godinu.

Nepovoljan rang nekih pokazatelja je odraz opće strukture kantonalne privrede i statističkih kriterija, naročito kod prosječnih neto plaća.

Bez obzira na novoformirane prerađivačke kapacitete i dalje je osnovna karakteristika privrede Zeničko-dobojskog kantona bazno-energetsko-sirovinska.

1.2. Fizički obim industrijske proizvodnje

Bez obzira na mali obuhvat statističkih istraživanja (broj statističkih tačaka – oko 100), indeks fizičkog obima industrijske proizvodnje kantonalne privrede u posljednjih nekoliko godina se neprekidno mijenjao. Detaljni komparativni podaci sa Federacijom BiH po godinama, dati su u Tabeli 3.

Bitno je istaći da su statistički podaci indeksa industrijske proizvodnje za 2011/2010 godinu preračunati na bazi 2005. godine po novim ponderiranim koeficijentima i novoj dodatnoj vrijednosti na osnovu podataka Godišnjeg istraživanja industrije IND-21 za 2005. godinu.

Tabela 3. Indeksi fizičkog obima industrijske proizvodnje

	2012/2011	2013/2012	2014/2013	2015/2014	2016/2015	2017/2016
ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON	95,30	102,00	95,9	101,5	99,7	100,8
FEDERACIJA BiH	95,60	107,40	100,1	102,2	103,0	102,7

Generalno gledano, podaci za 2014/2013. godinu su uzrokovani katastrofalnim poplavama u ZDK, te uticajem globalne ekonomske krize, a naročito u područjima djelatnosti koja su izvozno orijentirana.

Posmatrajući ovaj parametar po područjima i potpodručjima djelatnosti u Kantonu za 2017/2016. godinu evidentno je stanje koje pokazuje stepen rasta što je prikazano u Tabeli 4.

Iz Tabele 4. je evidentno da su sva osnovna područja djelatnosti doživjela pad industrijske proizvodnje.

Evidentan je izražen rast u sljedećim potpodručjima djelatnosti prerađivačke industrije: B05 - Vađenje ugljena i lignita, C13 - Proizvodnja tekstila, C17 - Proizvodnja papira i proizvoda od papira, C22 - Proizvodnja proizvoda od gume i plastičnih masa, C25 - Proizvodnja gotovih metalnih proizvoda osim mašina i opreme, 31 - Proizvodnja namještaja.

Tabela 4. Indeksi fizičkog obima industrijske proizvodnje

	I-XII 2016. I.XII 2015.	I-XII 2017. I.XII 2016.
INDUSTRIJA UKUPNO	97,9	100,8
PREMA GLAVNIM INDUSTRIJSKIM GRUPACIJAMA		
AI Intermedijarni proizvodi, osim energije	93,9	81,8
AE Energija	102,4	119,3
BB Kapitalni proizvodi	89,5	96,5
CD Trajni proizvodi za široku potrošnju	79,3	128,0
CN Netrajni proizvodi za široku potrošnju	100,9	116,0
PREMA PODRUČJIMA I OBLASTIMA KO-a		
B VAĐENJE RUDA I KAMENA	103,7	130,6
05 Vađenje ugljena i lignita	103,7	130,6
08 Vađenje ostalih ruda i kamenja		
C PRERAĐIVAČKA INDUSTRIJA	96,3	94,6
10 Proizvodnja prehrambenih proizvoda	106,1	105,7
11 Proizvodnja pića	114,2	118,9
13 Proizvodnja tekstila	102,5	126,7
14 Proizvodnja odjeće	95,7	111,5
15 Proizvodnja kože i srodnih proizvoda	92,7	97,8
16 Prerada drva i proizvoda od drva i pluta, osim namještaja, proizvodnja predmeta od slame i pletarskih materijala	92,0	119,2
17 Proizvodnja papira i proizvoda od papira	63,0	124,5
18 Štampanje i imnožavanje snimljenih zapisa	83,7	70,1
19 Proizvodnja koksa i rafiniranih naftnih proizvoda	99,2	99,4
20 Proizvodnja hemikalija i hemijskih proizvoda	111,7	94,9
22 Proizvodnja proizvoda od gume i plastičnih masa	126,7	147,6
23 Proizvodnja ostalih nemetalnih i mineralnih proizvoda	103,0	31,5
24 Proizvodnja baznih metala	99,5	95,0
25 Proizvodnja gotovih metalnih proizvoda osim mašina i opreme	116,2	125,3
27 Proizvodnja električne opreme	105,1	117,6
28 Proizvodnja mašina i uređaja d.n.	92,6	127,4
29 Proizvodnja motornih vozila, prikolica i poluprikolica	89,1	56,7
31 Proizvodnja namještaja	74,0	132,0
33 Popravak i instaliranje mašina i opreme	81,1	107,7
D PROIZVODNJA I SNABDIJEVANJE/OPSKRBA ELEKTRIČNOM ENERGIJOM I PLINOM	102,4	117,9
35 Proizvodnja i snabdijevanje/opskrba električnom energijom i plinom	102,4	117,9

Izvor podataka: Statistički podaci o privrednim/gospodarskim i drugim kretanjima Federacije Bosne i Hercegovine po kantonima – Federalni zavod za statistiku – Sarajevo

1.3. Vanjskotrgovinska razmjena

Vanjskotrgovinska razmjena ima dugu tradiciju u Zeničko-dobojskom kantonu. U proteklom periodu ona je neprekidno rasla.

Komparativni podaci vanjskotrgovinske razmjene Zeničko - dobojskog kantona za 2015., 2016. i 2017. godinu prikazani su u Tabeli 5.

Tabela 5. Komparativni podaci vanjskotrgovinske razmjene Zeničko-dobojskog kantona (u 000 KM)

		IZVOZ	UVOZ	OBIM (I+U)	SALDO (I-U)	POKRIVENO ST (%)
2017.	BiH	11.384.774	18.447.340	29.832.114	-7.062.566	61,71
	F BiH	7.376.774	12.545.711	19.922.485	-5.168.937	58,80
	ZDK	1.871.019	1.977.620	3.848.639	-106.602	94,61
2016.	BiH	9.769.023	16.261.248	26.030.271	-6492.225	60,08
	F BiH	6.360.487	10.888.255	17.248.742	-4.527.769	58,42
	ZDK	1.649.485	1.731.922	3.381.407	-82.437	95,24
2015.	BiH	9.215.983	15.401.937	24.617.920	-6.185.954	59,84
	F BiH	6.241.807	10.180.906	16.422.712	-3.939.099	61,31
	ZDK	1.647.043	1.609.117	3.256.160	37.926	102,36

Prema podacima Vanjskotrgovinske komore BiH, iz prethodne tabele evidentan je rast vanjskotrgovinske razmjene privrede Zeničko-dobojskog kantona tokom 2017. godine u odnosu na 2016. godinu i on iznosi 13,8 %. Istovremeno je pokrivenost uvoza izvozom bila 94,61 %.

Prema podacima Vanjskotrgovinske komore BiH, komparirajući podatke vanjskotrgovinske razmjene Kantona za 2017. godinu, može se konstatovati sljedeće:

- Udio vanjskotrgovinske razmjene Kantona 2017/2016. je smanjen u odnosu na BiH sa 12,99 % na 12,90 %, te u odnosu na Federaciju BiH sa 19,60 % na 19,32 %,
- Zeničko-dobojski kanton je u odnosu na druge kantone Federacije BiH po vanjskotrgovinskoj razmjeni u 2017. bio na drugom mjestu, iza Kantona Sarajevo,
- Zeničko-dobojski kanton u FBiH je po izvozu na prvom, a po uvozu na drugom mjestu,
- Prema pokrivenosti uvoza izvozom Zeničko-dobojski kanton je u 2017. godini bio na drugom mjestu, iza Bosansko-podrinjskog kantona,
- Udio Kantona u ukupnom izvozu Federacije Bosne i Hercegovine u 2017. godini je 25,36 %, a u uvozu 15,76 %,
- Zeničko-dobojski kanton je u 2017./2016. godini imao povećan izvoza za 113,43%, dok je istovremeno povećao uvoz za 114,19%.

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku u 2017. godini privreda Kantona je ostvarila vanjskotrgovinsku razmjenu sa zemljama EU u iznosu od cca 2,353 milijarde KM, što predstavlja cca 67,00 % ukupne vanjskotrgovinske razmjene Kantona.

Tokom 2017. u odnosu na 2016. godinu, privreda Zeničko-dobojskog kantona je najveću vanjskotrgovinsku razmjenu ostvarila sa:

Hrvatskom:	u izvozu	cca 131,242 milion KM sa indeksom od 122,8
	u uvozu	cca 59,437 milion KM sa indeksom od 81,7
Njemačkom:	u izvozu	cca 330,863 milion KM sa indeksom od 81,1
	u uvozu	cca 219,127 milion KM sa indeksom od 76,8
Slovenijom :	u izvozu	cca 126,295 milion KM sa indeksom od 134,0
	u uvozu	cca 97,725 milion KM sa indeksom od 103,4
Italijom:	u izvozu	cca 186.697 milion KM sa indeksom od 117,7

u uvozu cca 282.031 milion KM sa indeksom od 94,9

Bez obzira na visinu vrijednosti vanjskotrgovinske razmjene, privreda Kantona je zabilježila znatna povećanja izvoza u Mađarsku, Poljsku, Austriju, Latviju (Letonija), Poljsku, Švedsku, Crnu Goru, Srbiju i druge zemlje.

Vanjskotrgovinska razmjena po općinama Zeničko-dobojskog kantona za protekle tri godine prikazana je u Tabeli 6.

Tabela 6. Vanjskotrgovinska razmjena po općinama (u 000 KM)

Općina/Grad	2017. GODINA			2016. GODINA			2015. GODINA		
	IZVOZ	UVOZ	POKR %	IZVOZ	UVOZ	POKR %	IZVOZ	UVOZ	POKR %
BREZA	7.741	15.923	48,61	7.818	16.515	47,34	8.779	18.639	47,10
DOBOJ - JUG	23.643	88.238	26,79	25.549	73.233	34,89	17.016	56.922	29,89
KAKANJ	15.680	132.075	11,87	13.370	133.844	9,99	13.421	95.647	14,03
MAGLAJ	147.300	53.008	277,89	119.829	55.792	214,78	158.352	55.576	284,93
OLOVO	61.400	45.739	134,24	53.386	45.211	118,08	45.243	39.562	114,36
TEŠANJ	398.644	405.048	98,42	349.889	377.252	92,75	340.968	334.758	101,85
USORA	42.732	18.307	233,42	31.939	14.542	219,63	17.196	12.599	136,49
VAREŠ	7.069	2.065	342,34	7.152	2.630	271,88	6.275	2.447	256,42
VISOKO	613.508	603.071	101,73	540.195	562.021	96,12	471.236	518.790	90,83
ZAVIDOVIĆI	50.650	27.974	181,06	43.553	23.558	184,88	41.936	19.501	213,95
ZENICA	436.115	514.934	84,69	381.585	345.282	110,51	423.298	347.882	121,68
ŽEPČE	66.538	71.240	93,40	75.220	82.042	91,68	103.324	106.694	96,84
Ukupno Kanton	1.871.019	1.977.620	94,61	1.649.485	1.731.922	95,24	1.647.043	1.609.117	102,36

Iz Tabele 6. evidentno je da su najveći udio u izvozu Kantona za 2017. godinu imale općine: Zenica –23,31 %, Tešanj –21,31 % i Visoko – 32,79 %, a u uvozu Zenica – 26,04 %, Tešanj – 20,48 % i Visoko – 30,49 %.

Najveći izvoznici iz Zeničko-dobojskog kantona su: „ARCELOR MITTAL ZENICA“, „NATRON HAYAT“, „PREVENT BH“, „MANN+HUMMEL BA“. Najveći uvoznici u Zeničko-dobojskom kantonu su „ARCELOR MITTAL ZENICA“, „PREVENT BH“ i „HIFA-OIL“.

U narednoj tabeli dat je pregled izvoza i uvoza Kantona prema području djelatnosti:

Tabela 7: Izvoz i uvoz po područjima djelatnosti

	IZVOZ I UVOZ PO PODRUČJIMA KLASIFIKACIJE DJELATNOSTI /U 000. KM/					
	IZVOZ			UVOZ		
	I-XII 2017. /KM/	I-XII 2016. /KM/	2017 /2016	I-XII 2017. /KM/	I-XII 2016. /KM/	2017 /2016
UKUPNO	1.483.111	1.582.287	93,7	1.642.507	1.648.457	99,6
A- Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	3.735	2.765	135,1	60.219	48.950	123,0
B- Vađenje rude i kamena	770	625	123,2	224.636	122.006	184,1
C- Prerađivačka industrija	1.454.054	1.564.882	92,9	1.354.101	1.472.481	92,0
D- Proizv. i snabdij. elektr. en.,		-	-		-	-

gasom/ plinom, parom i klimatizacija						
Ostalo	24.553	14.014	175,2	3.540	5.020	70,5

Izvor podataka: Uprava za indirektno oporezivanje BiH posredovanjem Agencije z statistiku BiH

Iz prethodne tabele je evidentno da je dominantan izvoz i uvoz ostvarila prerađivačka industrija. Nepovoljan trend izvoza u odnosu na uvoz u 2016. godini je zaustavljen je u 2017. godini.

U narednoj tabeli dat je pregled izvoza i uvoza Kantona prema namjeni proizvoda:

Tabela 8. Izvoz i uvoz prema međunarodnoj klasifikaciji ekonomske namjene proizvoda

	IZVOZ I UVOZ PREMA MEĐUNARODNOJ KLASIFIKACIJI EKONOMSKE NAMJENE PROIZVODA /U 000 KM/					
	IZVOZ			UVOZ		
	I-XII 2017	I-XII 2016	<u>2017</u> 2016	I-XII 2017	I-XII 2016	<u>2017</u> 2016
UKUPNO	1.483.111	1.582.287	93,7	1.642.507	1.648.457	99,6
Hrana i pića	40.680	36.330	112,0	137.833	130.343	105,7
Industrijski materijali	831.618	1.004.557	82,8	718.583	791.397	90,8
Goriva i maziva	4.387	2.206	198,9	327.836	179.165	183,0
Kapitalni proizvodi (osim transportnih sredstava), dijelovi i pribor	159.909	131.161	121,9	181.927	169.498	107,3
Transportna sredstva, njihovi dijelovi i pribor	69.173	98.081	70,5	107.831	129.950	83,0
Proizvodi za široku potrošnju	377.096	309.898	121,7	165.761	245.257	67,6
Proizvodi drugdje nespomenuti	248	54	459,3	2.736	2.847	96,1

Izvor podataka: Uprava za indirektno oporezivanje BiH posredovanjem Agencije z statistiku BiH

Iz prethodne tabele je evidentno da je dominantan izvoz i uvoz ostvaren prometom industrijskih materijala, s tim što je uočljiv nepovoljan trend rasta uvoza u odnosu na izvoz, bez obzira na izuzetno povoljnu pokrivenost uvoza izvozom.

1.4. Zaposlenost i plaće

U Tabeli 9. dati su podaci o prosječnom broju zaposlenih i prosječnim neto plaćama po područjima i odjeljcima Standardne klasifikacije djelatnosti. Kao što se vidi iz tabele u 2017. godini u Kantonu je bilo zaposleno prosječno 79.408 lica, što je za 10,13 više u odnosu na prosjek u 2016. godinu. U ukupnom prosječnom broju zaposlenih u Federaciji BiH (505.201) u 2016. godini, Kanton učestvuje sa 15,72 %.

Bitno je napomenuti da je kod posmatranja podataka o broju zaposlenih i prosječnoj neto plaći potrebno obratiti pažnju na godišnje prosjeke, što predstavlja realnije stanje. Ovim se smanjuje mogućnost greške, pa čak i manipulacije, pogotovo u kombinaciji sa brojem nezaposlenih.

Najveća prosječna zaposlenost u Kantonu u 2017. godini je bila u području Prerađivačke industrije (25.475) i čini 32,08 % ukupno prosječno zaposlenih i veća je za 11,62 % u odnosu na 2016. godinu.

U istoj tabeli dati su podaci o prosječnim neto plaćama. Prosječna neto plaća za 2017. godinu u Kantonu je bila 737,00 KM i veća je za 0,96 % u odnosu na prosjek u 2016. godini.

U odnosu na prosječnu neto plaću u Federaciji BiH (819,00 KM) u 2017. godini, prosječna neto plaća u Kantonu je manja za 11,27 %, uz smanjenje razlike. Najveća prosječna neto plaća u Kantonu je evidentirana u području D- Proizvodnja i snabdijevanje el.energijom, plinom, parom i klimatizacija – 1.494,00 KM, J- Informacije i komunikacije -1.211,00 KM, O- Javna uprava i odbrana – obavezno socijalno osiguranje - 1.089,00 KM, dok je najniža u području I - Djelatnost pružanja smještaja, pripreme i usluživanja hrane – 471,00 KM, uz tendenciju rasta u pomenutim područjima djelatnosti.

Tabela 9. Zaposlenost i plaće po područjima i odjelcima Standardne klasifikacije djelatnosti

	Broj zaposlenih				Prosječna neto plaća u KM			
	Q 2017.	Q 2016.	Q 2015.	Index Q2017/Q2016.	Q 2017.	Q 2016.	Q 2015.	Index Q2017/Q2016.
UKUPNO	79.408	72.106	71.079	110,13	737	730	718	100,96
A- Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov	2.000	1.697	1.572	117,85	788	791	796	99,62
B- Vađenje ruda i kamena	4.639	4.635	4.763	100,08	1.052	999	1.011	105,30
C- Prerađivačka industrija	25.475	22.822	22.411	111,62	581	564	542	103,01
D- Proizvodnja i snabdijevanje el.energijom, plinom, parom i klimatizacija	1.334	1.634	1.666	81,64	1.494	1.448	1.433	103,25
E- Snabdijevanje vodom, uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	1.116	1.151	1.194	96,96	795	774	752	102,71
F- Građevinarstvo	3.711	3.128	3.150	118,63	501	470	462	106,60
G- Trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikla	11.462	10.264	9.628	116,72	534	520	503	102,70
H- Prijevoz i skladištenje	3.700	3.675	3.720	106,80	682	702	705	97,15
I- Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (hotelijerstvo i ugostiteljstvo)	3.182	2.917	2.783	109,08	471	440	434	107,05
J- Informacije i komunikacije	675	670	764	107,46	1.211	1.199	1.200	101,00
K- Finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	1.090	874	880	124,71	1.077	1.152	1.081	93,49
L - Poslovanje nekretninama	273	140	145	195,00	811	781	808	103,84
M- Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	1.724	1.534	1372	112,38	808	744	675	108,60
N- Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	1.145	718	704	159,47	706	728	706	96,98
O- Javna uprava odbrana/obrana; obavezno/obvezno socijalno osiguranje	4.356	4.351	4.410	100,11	1.089	1.084	1.072	100,46
P- Obrazovanje	6.825	6.606	6.660	103,31	692	691	690	100,14
Q- Djelatnosti zdravstvene zaštite	4.434	4.251	4.285	104,30	1.044	1.026	1.010	101,75
R- Umjetnost, zabava i rekreacija	1.218	418	366	291,38	565	641	640	88,14

S- Ostale uslužne djelatnosti	1.049	621	606	168,92	641	702	702	91,31
00...Neraspoređeno po djelatnostima KD	-	-	-	-	-	-	-	-

Izvor podataka: Statistički podaci o privrednim/gospodarskim i drugim kretanjima Federacije Bosne i Hercegovine po kantonim – Federalni zavod za statistiku – Sarajevo

U Tabeli 10. prikazani su podaci prosječnog broja zaposlenih i prosječnih neto plaća po općinama.

Indeks prosječnog broja zaposlenih za 2017. godinu u odnosu na prosječnu zaposlenost u 2016. godini ima pozitivan trend u 8 općina.

Iz iste tabele evidentno je da su indeksi prosječne neto plaće za 2017. godinu u odnosu na prosjek u 2016. godini u porastu u 9 općina.

Tabela 10. Zaposlenost i prosječne neto plaće po općinama

Općina/Grad	Broj zaposlenih				Prosječna neto plaća u KM			
	Q 2017.	Q 2016.	Q 2015.	Index Q2017. / Q 2016.	Q 2017.	Q 2016.	Q 2015.	Index Q2017. / Q 2016.
UKUPNO	79.408	72.106	71.079	110,13	737	730	718	100,96
BREZA	2.875	2.913	2.918	98,70	905	833	836	108,64
DOBOJ-JUG	1.315	1.062	1.000	123,82	630	615	561	102,44
KAKANJ	6.988	6.593	6.729	105,99	992	969	977	102,37
MAGLAJ	4.358	4.043	4.026	107,79	649	645	639	100,62
OLOVO	1.883	2.124	1.916	88,65	614	613	592	100,16
TEŠANJ	12.531	11.274	10.654	111,15	587	571	559	120,32
USORA	1.416	957	759	147,96	751	726	732	103,44
VAREŠ	1.314	1.266	1.175	103,79	730	702	690	103,99
VISOKO	9.918	8.400	8.433	118,07	606	593	547	102,19
ZAVIDOVIĆI	4.718	3.987	3.768	118,33	664	655	633	101,37
GRAD ZENICA	26.590	24.502	24.338	108,52	828	845	837	97,99
ŽEPČE	5.502	4.985	5.528	110,71	596	545	534	109,36

Izvor podataka: Statistički podaci o privrednim/gospodarskim i drugim kretanjima Federacije Bosne i Hercegovine po kantonima – Federalni zavod za statistiku – Sarajevo

Prema podacima Federalnog zavoda za zapošljavanje, odnosno JU „Služba za zapošljavanje Zeničko – dobojskog kantona“ tokom 2017. godine sa evidencije nezaposlenih zaposleno je 20.158 lica, što je za 14,44 % više u odnosu na 2016. godinu (17.615).

1.5. Nezaposlenost

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku – Sarajevo, broj nezaposlenih lica u Zeničko – dobojskom kantonu, u decembru 2017. godine bio je **61.801** lica, a u isto vrijeme 2016. godine bilo je evidentirano 66.202 lica, što je za 4.401 više u odnosu na isti period 2017. godine.

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku – Sarajevo, udio Kantona u prosječnom broju nezaposlenih FBiH (377.854) u decembru 2016. godini je 17,88 %, a u isto vrijeme 2017. godini (u FBiH 357.971) bio je **17,26 %**.

Komparativni podaci po općinama za 2016. godinu dati su u Tabeli 11.

Ovaj podatak predstavlja nerealnu sliku stanja broja nezaposlenih lica zbog niza faktora. Stoga je realnije koristiti podatak prosječne godišnje vrijednosti broja nezaposlenih lica na evidenciji Službe za zapošljavanje zbog stalnih promjena koje su uzrokovane većim brojem faktora, kao

što je intenzitet radova u pojedinim područjima djelatnosti - sezonska potreba za radnom snagom, kraj - početak školske godine i sl..

Imajući u vidu prethodno, izračunat je prosjek nezaposlenosti (broj lica koja traže posao u Službe za zapošljavanje) za posljednje četiri godine.

Tako je:

- Prosječna nezaposlenost 2014. godine bila - 70.462 lica,
- Prosječna nezaposlenost 2015. godine bila - 69.779 lica,
- Prosječna nezaposlenost 2016. godine bila - 67.593 lica i
- **Prosječna nezaposlenost 2017. godine bila - 63.828 lica.**

Dakle, prosječan broj nezaposlenih u 2017. u odnosu na 2016. godinu, prema evidenciji Službe za zapošljavanje, manji je za **3.765** lica, odnosno manje za **5,9 %**.

- Prosječna zaposlenost 2014. godine bila – 69.663 lica,
- Prosječna zaposlenost 2015. godine bila – 71.083 lica,
- Prosječna zaposlenost 2016. godine bila – 72.106 lica i
- **Prosječna zaposlenost 2017. godine bila – 79.408 lica.**

Dakle, prosječan broj zaposlenih lica u 2017. godini u odnosu na 2016. godinu, prema evidenciji Federalnog zavoda za zapošljavanje, veći je za **7.302** lica, odnosno za **10,13 %**.

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku – Sarajevo, udio Kantona u prosječnom broju zaposlenih FBiH (458.061), u 2016. godini bio je 15,5 %, a u isto vrijeme 2017. godine (u FBiH 505.201) bio je **15,7 %**.

Tabela 11. Komparativni podaci nezaposlenosti (decembar)

Općina/Grad	Broj nezaposlenih				Index 2015. 2014.	Index 2016. 2015.	Index 2017. 2016.
	2014.	2015.	2016.	2017.			
BREZA	1.982	1.957	1.836	1.735	98,84	93,82	94,50
DOBOJ-JUG	1.012	979	852	757	87,32	87,03	88,85
KAKANj	7.018	7.070	6.721	6.441	100,74	95,06	95,83
MAGLAJ	5.141	5.067	4.834	4.350	98,56	95,40	89,99
OLOVO	1.964	1.942	1.727	1.644	98,88	88,93	95,19
TEŠANj	7.852	7.414	6.995	6.111	94,42	94,35	87,36
USORA	992	920	824	709	92,74	89,56	86,04
VAREŠ	1.313	1.312	1.185	1.091	99,92	90,32	92,07
VISOKO	7.823	7.638	7.190	6.738	97,63	93,58	93,71
ZAVIDOVIĆI	7.404	7.390	7.073	7.027	99,81	95,71	99,35
GRAD ZENICA	22.970	22.835	22.003	20.541	99,41	96,36	9335
ŽEPČE	4.991	5.003	4.962	4.657	100,24	99,18	93,85
UKUPNO:	70.462	69.523	66.202	61.801	98,67	95,22	93,35

Podaci prikazani po općinama i po stručnoj spremi dati su u Tabeli 12. Najveći broj nezaposlenih u 2017. godini evidentiran je u Gradu Zenica – **20.541**, što je **33,24 %** od ukupnog broja nezaposlenih u Kantonu.

Posmatramo po stručnoj spremi najveći broj nezaposlenih u ukupnom broju nezaposlenih u Kantonu evidentiran je u strukturi **KV – 37,44 % i NKV – 29,57 %**.

Tabela 12. Nezaposlene osobe prema stručnoj spremi (decembar 2016. i 2017. g.)

Općina/Grad		Ukupno	VSS	VŠS	SSS	NSS	VKV	KV	PKV	NKV
UKUPNO	2016.	66.202	3.585	322	15.492	149	363	25.282	1.942	19.067
	2017.	61.801	3.353	304	14.459	141	344	23.139	1.784	18.277
BREZA	2016.	1.836	157	21	685	8	8	562	30	365
	2017.	1.735	135	13	630	6	4	543	25	379
DOBOJ - JUG	2016.	852	27	-	189	3	4	336	16	277
	2017.	757	29	-	163	3	2	286	18	256
KAKANJ	2016.	6.721	486	36	1.456	10	30	2.815	160	1.728
	2017.	6.441	474	32	1.412	11	42	2.599	150	1.721
MAGLAJ	2016.	4.834	164	12	743	-	17	1.734	155	2.009
	2017.	4.350	160	10	677	-	14	1.489	144	1.856
OLOVO	2016.	1.727	91	4	550	-	1	479	8	594
	2017.	1.644	84	5	517	-	1	454	9	574
TEŠANJ	2016.	6.995	302	24	1.267	7	43	2.776	289	2.287
	2017.	6.111	225	23	1.099	5	37	2.373	252	2.097
USORA	2016.	824	16	3	147	-	7	367	16	268
	2017.	709	16	4	119	-	7	305	15	243
VAREŠ	2016.	1.185	68	5	326	9	5	402	26	344
	2017.	1.091	47	4	119	-	7	305	15	243
VISOKO	2016.	7.190	453	45	1.609	-	19	2.943	47	2.074
	2017.	6.738	414	45	1.476	-	17	2.762	48	1.976
ZAVIDOVIĆI	2016.	7.073	320	19	1.777	-	17	2.751	149	2.040
	2017.	7.027	294	21	1.782	-	17	2.744	14	2.020
GRAD ZENICA	2016.	22.003	1.342	136	5.649	112	191	8.163	780	5.630
	2017.	20.541	1.327	134	5.243	109	180	7.414	712	5.422
ŽEPČE	2016.	4.962	159	17	1.094	-	21	1.954	266	1.451
	2017.	4.657	148	13	1.030	-	14	1.803	239	1.410

Izvor podataka: Statistički podaci o privrednim/gospodarskim i drugim kretanjima Federacije Bosne i Hercegovine po kantonima – Federalni zavod za statistiku - Sarajevo

1.6. Registracija, stečaj i likvidacija

Jedan od indikatora stanja u privredi su podaci o registraciji, likvidaciji i stečaju privrednih subjekata kod Općinskog suda Zenica.

Prema podacima Općinskog suda u Zenici u 2017. godini podneseno je 212 zahtjeva za registraciju, a upisano je 232 nova privredna subjekata. U istom periodu ovaj Sud je primio ukupno 118 prijedloga za pokretanje likvidacionog postupka, a ukupno je riješeno 113 predmeta (računajući i odluke o povlačenju prijedloga za pokretanje postupka likvidacije, provođenje likvidacionog postupka u stečaju i sl., a ne samo odluke o likvidaciji konkretnog subjekta).

Pored toga Općinski sud Zenica u 2017. godini primio je ukupno 87 prijedloga za otvaranje stečajnih postupaka. Istovremeno je u postupku riješio 98 predmeta stečaja.

Komparativni podaci za 2015. i 2016. i 2017. godinu, prema Izvještaju o radu Općinskog suda Zenica, dati su u sljedećoj tabeli.

Tabela 13. Registracija, stečaj i likvidacija privrednih subjekata

VRSTA PREDMETA	2015. godina		2016. godina		2017. godina	
	Primljeno	Riješeno	Primljeno	Riješeno	Primljeno	Riješeno
STEČAJ	199	105	232	103	87	98
LIKVIDACIJA	308	198	231	157	118	113
REGISTRACIJA	1.321	1.298	1.331	1.301	212	232

Izvor : Općinski sud Zenica

2. STANJE U PRERAĐIVAČKOJ INDUSTRIJI

Bez obzira na još uvijek prisutne probleme koji su produkt recesije prerađivačka industrija Zeničko-dobojskog kantona bilježi pozitivne rezultate.

Tako je nastavljen pozitivan trend izvoza, koji predstavlja najbitniju karakteristiku prerađivačke industrije u Zeničko-dobojskom kantonu. Udio izvoza prerađivačke industrije Zeničko-dobojskog kantona u ukupnom izvozu Zeničko-dobojskog kantona dosegao je nivo od 98,04 %.

Ostali parametri ovog područja djelatnosti za 2017. u odnosu na 2016. godinu su sljedeći:

- Index fizičkog obima industrijske proizvodnje je 94,70,
- Broj zaposlenih je prosječno u 2017. godini je 25.475 uz tendenciju rasta,
- Prosječna neto plaća za 2017. godine je bila 581,00 KM,
- Prosječna bruto plaća za 2017. godinu je bila 872,00 KM,
- Izvoz je u 2017. godini bio 1.454.064,00 KM, manji je u odnosu na 2016. godinu za 7,08 %,
- Uvoz je bio u 2017. godini 1.354.101,00 KM, manji je u odnosu na 2016. godinu za 8,04 %.

U cilju potpunijeg uvida u stanje Prerađivačke industrije u Zeničko-dobojskom kantonu, Ministarstvo za privredu je uputilo upitnike na adrese 130 značajnih privrednih društava iz područja ove djelatnosti.

Posmatrano po potpodručjima grupisanim prema vrsti sirovina i proizvoda može se konstatirati sljedeće stanje u pojedinim djelatnostima:

2.1. Proizvodnja i prerada metala

Prema dobivenim podacima privrednih subjekata iz ove grupe, evidentna je prisutnost i utjecaj mnogih problema na tržištu. Međutim, zbog postojanja značajnih kapaciteta, sektor metalne industrije je ostao glavni nosilac privrednog razvoja Kantona, te ostvaruje značajne rezultate.

U Tabeli 14. dat je pregled poslovnih pokazatelja privrednih društava iz oblasti proizvodnje i prerade metala.

Tabela 14. Privredna društva djelatnosti: Proizvodnja i prerada metala

OPĆI PODACI														
NAZIV DRUŠTVA I SJEDIŠTE	Osnovna djelatnost	Godina index (%)	POSLOVNI REZULTATI I FINANC. STABILNOST PRIV REDNIH DRUŠTAV A							PROIZVODNI POKAZATELJI				
			Ukupan prihod (000 KM)	Ukupan rashod (000 KM)	Poslovni rezultat (000 KM)	Index	Kapital (000 KM)	Potraživ. (000 KM)	Ukupne obaveze (000 KM)	Zaposlenost	Tržište (%)		Kapital (%)	
											Domaće	Ino	Drž.	Priv.
“RM-LH“ d.o.o. ZENICA	Instaliranje industrijskih mašina i opreme	2017.	3.650,7	3.437,3	213,4	0,94	3.122,7	491,6	1.761,2	155	10	90		100
		2016.	2.408,0	2.399,4	8,6	0,99	3.609,3	1.739,5	1.495,7	134	5	95		100
		'17./'16	1,52	1,43	24,81		0,86	0,28	1,18	1,16				
“THERMO TECHNOLOGY INTERNATIONAL“ d.o.o. ZAVIDOVIĆI	Pr. ost. got. proizv. od metala	2017.	5.728,5	4.868,9	859,6	0,85	5.365,0	1.204,0	1.459,7	63		100		100
		2016.	5.508,0	4.856,7	651,3	0,88	4.603,3	821,5	1.945,5	61		100		100
		'17./'16	1,04	1,01	1,32		1,16	1,46	0,75	1,03				
“INOX AJANOVIĆ“ d.o.o. TEŠANJ	Obrada nehrđajućih meala	2017.	6.435,5	4.892,1	1.037,1	0,76	3.551,6	156,0	90,0	105	19,41	80,59		100
		2016.	5.029,2	3.881,5	708,0	0,77	2.879,2			90	11,26	88,74		100
		'17./'16	1,28	1,26	1,46		1,23			1,17				
“METAL-AS“ d.o.o. VISOKO	Proizvodnja radijatora i kotlova	2017.	1.118,3	1.153,1	-43,8	1,03	338,1		103,0	18	92	8		100
		2016.	1.095,0	1.140,3	-45,2	1,04	338,5		150,0	19	91	9		100
		'17./'16	1,02	1,01	0,97		0,99		0,69	0,95				
“CROMONT“ d.o.o. ŽEPČE	Proizvodnja postrojenja od inoksa	2017.	2.852,1	2.554,9	297,1	0,89	2.044,6	1.188,5	1.611,7	36				100
		2016.	2.430,4	2.301,6	128,8	0,95	1.764,0	733,1	1.234,2	39				100
		'17./'16	1,17	1,11	2,31		1,16	1,62	1,31	0,92				
“ZE-STEEL“ d.o.o. ZENICA	Proizv.toplo valjanih čeličnih profila	2017.	4.644,1	4.607,2	37,0	0,99	3.116,6	471,6	793,2	15	20	80		100
		2016.	4.823,1	4.615,0	189,0	0,96	3.117,9	248,2	651,8	15	16	84		100
		'17./'16	0,92	0,99	0,19		0,99	1,90	1,22	1,00				
“ITC“ d.o.o. ZENICA	Proizvodnja mašina za poljoprivr. i šumarstvo	2017.	29.409,3	26.412,2	2.997,1	0,90	12.532,3	10.149,3	8.176,3		83	17		100
		2016.	23.446,8	20.765,7	2.681,1	0,89	12.265,2	9.922,6	7.468,1		100			100
		'17./'16	1,25	1,27	1,12		1,02	1,02	0,02					

"POBJEDA" d.d. TEŠANJ	Proizvodnja pumpi i prečistača	2017	24.039,8	23.860,2	197,6	0,99	17.945,2	4.013,3	13.446,6	383	12	88		100
		2016.	16.352,5	17.081,1	-728,6	1,04	17.765,6	2.342,7	10.259,6	311	8	92		100
		'17./'16	1,47	1,40	0,27		1,01	1,71	1,31	1,23				
"FUEL BOSS" d.o.o. ZENICA	Proizvodnja metalnih konstrukcija	2017.	17.632,2	17.275,2	357,0	0,98	4.794,2	2.383,7	2.202,4	263	99	1		100
		2016.	15.502,3	15.268,9	233,0	0,98	4.484,1	3.335,4	2.506,6	255	100			100
		'17./'16	1,14	1,13	1,53		1,07	0,71	0,88	1,03				
KPZ "NOVI ŽIVOT" p.j. ZENICA	Proizvodnja odlivaka od sivog i crnog temper liva	2017.	1.947,7	2.247,9	-273,2		3.902,0	247,4	124,3	16	26	74	100	
		2016.	2.101,1	2.280,9	-179,8		4.175,2	599,5	215,1	20	22	78	100	
		'17./'16	0,93	0,98	1,52		0,93	0,41	0,58	0,80				

Prema anketi (2017./2016.) evidentni su sljedeći trendovi u poslovnom rezultatu privrednih subjekata iz ove grupe djelatnosti:

- 80 % je iskazalo rast ukupnog prihoda, a 20 % smanjenje;
- 72 % je iskazalo rast ukupnog rashoda, a 28 % smanjenje;
- 77 % je iskazalo pozitivan poslovni rezultat, a 23 % je iskazalo negativan poslovni rezultat;
- 75 % je iskazalo povećanje i stagnaciju kapitala, a 25 % je iskazalo smanjenje kapitala;
- 87 % je iskazalo povećanje potraživanja, a 13 % je iskazalo smanjenje potraživanja;
- 66 % je iskazalo povećanje ukupnih obaveza, a 34 % je iskazalo smanjenje ukupnih obaveza;
- 87 % je iskazalo povećanje i stagnaciju broja zaposlenih, a 13 % je iskazalo smanjenje.

Kada je riječ o perspektivama razvoja anketirani privredni subjekti ističu da su prioriteti vezani za saniranje dubioza, prije svega na obaveze prema bankama i fondovima, te zbrinjavanje viška uposlenih. Pored toga, neki privredni subjekti ističu namjeru uvođenja novih tehnologija, standarda i osvajanje novih tržišta, te povećanje kapaciteta. Iskazan je zahtjev za razvojem novih poticaja privdi.

Kod identificiranja problema fokus anketiranih privrednih subjekata je na rješavanju problema invalida, kreditnim zaduženjima, nelikvidnosti, privrednom zakonodavstvu, parafiskalnim nametima, poticajima, i sl.

Posebno su apostrofirani sljedeći problemi koji opterećuju privredne subjekte:

- komplicirana administrativna procedura, posebno na višim nivoima vlasti,
- odliv stručne radne snage, te nedostatak radne snage,
- nedovoljno poticaja za privredu,
- nedovoljna uposlenost proizvodnih kapaciteta,
- poskupljenje električne energije,
- financijska disciplina i naplata potraživanja,
- nestabilno zakonsko okruženje,
- obrazovni sistem,
- visoke stope poreza i doprinosa,
- nedovoljna efikasnost sudskog i zdravstvenog sistema,
- neredovno izmirenje dugovanja od strane poslovnih partnera za izvršene usluge,
- loše putne komunikacije,
- visina troškova pri izdavanju uvjerenje, potvrda i sl...

2.2. Proizvodnja i prerada celuloze, papira i drveta

Očigledno je da privredni subjekti iz potpodručja proizvodnje celuloze, papira i drveta imaju izuzetno povoljan odnos izvoza i uvoza.

U Tabeli 15. dat je pregled poslovnih pokazatelja privrednih društava djelatnosti proizvodnje celuloze, papira, prerade drveta i proizvodnja proizvoda od drveta.

Tabela 15. Privredna društva djelatnosti: Proizvodnja celuloze, papira, djelatnosti prerade drveta i ostalo

OPĆI PODACI														
NAZIV DRUŠTVA I SJEDIŠTE	Osnovna djelatnost	God-Index (%)	POSLOVNI REZULTATI I FINANC. STABILNOST PRIVREDNIH DRUŠTAV A							PROIZVODNI POKAZATELJI				
			Ukupan prihod (000 KM)	Ukupan rashod (000 KM)	Poslovni rezultat (000 KM)	Index	Kapital (000 KM)	Potraživ. (000 KM)	Ukupne obaveze (000 KM)	Zaposl.	Tržište (%)		Kapital (%)	
											Domaće	Ino	Drž.	Priv.
“ALU WOOD INŽINJERING“ d.o.o. MAGLAJ	Građ. i proizvodnja stolarije	2017.	2.531,1	2.480,3	32,9	0,98	306,8	1.270,8	1.398,6	53	98	2		100
		2016.	3.534,3	3.476,5	57,8	0,98	302,0	954,1	981,3	42	98	2		100
		'17./'16	0,72	0,69	0,57		1,02	1,33	1,43	1,26				
“NORD-ENT” d.o.o. TEŠANJ	Trg. na vel. namješt. tepis. i opr. za rasvjetu	2017.	103,8	69,2	31,0	0,67	631,6	3,8	25,5	2	100			100
		2016.	845,7	805,0	40,8	0,95	631,6	95,4	83,4	2	100			100
		'17./'16	0,12	0,08	0,76		1,00	0,4	0,30	1,00				
“SECOM“ d.o.o. VISOKO	Proiz. bukovich ploča i namještaja	2017.	10.434,0	9.849,8	539,2	0,94	6.670,3	619,2	229,0	167	11	89		100
		2016.	10.641,5	10.130,3	511,2	0,95	7.254,7	610,2	189,2	148	10	90		100
		'17./'16	0,98	0,97	1,05		0,92	1,01	1,21	1,13				
“FANTASY UNIKAT” d.o.o. ZENICA	Proizvodnja ostalog namještaja	2017.	855,0	810,4	35,5	0,95	345,9	208,7	721,3	42	92	8		100
		2016.	1.022,3	937,5	84,8	0,92	310,3	234,4	731,7	46	84	16		100
		'17./'16	0,84	0,86	0,42		1,11	0,89	0,98	0,91				
“NANSI“ d.o.o. ŽEPČE	Proizvodnja ostalog namještaja	2017.	3.656,3	3.674,7	-18,3	1,01	1.580,9	30,1	557,9	77	12	86		100
		2016.	3.407,7	3.349,2	30,3	0,98	1.599,3	38,6	212,6	73	9	88		100
		'17./'16	1,07	1,09	0,60		0,99	0,78	2,62	1,05				
“NATRON-HAYAT“ d.o.o. MAGLAJ	Proiz. cel. papira i pap. proizvoda	2017.	121.729,4	125.183,6	-3.454,1	1,03	157.964,1	19.677,7	53.098,9	906	18,27	81,73	1,7 7	98,23
		2016.	92.440,8	115.419,0	-22.969,2	0,91	152.476,5	7.773,0	55.942,1	864	19,56	80,44	1,7 7	98,23
		'17./'16	1,32	1,08	0,15		1,03	2,53	0,95	1,05				
“BUDO EXPORT“ d.o.o	Proiz. i promet	2017.	10.328,6	7.761,2	2.567,4	0,75	4.522,7	369,1	2.543,3	134		100,00		100
		2016.	8.783,3	7.559,1	1.224,2	0,86	3.119,6	551,2	3.249,3	109	18,34	81,66		100

ŽEPČE	drvnih sortimenata	'17./'16 .	1,17	1,03	2,10		1,45	0,67	0,78	1,23				
“AL-EX” d.o.o. ZENICA	Pr. furnira i ostalih ploča od drveta	2017.	1.741,8	1.652,1	89,7	0,95	1.769,6	37,8	74,3	41	10,87	89,13		100
		2016.	1.716,1	1.607,5	108,6	0,94	1.689,0	61,9	113,5	38	4,79	95,21		100
		'17./'16 .	1,01	1,03	0,83		1,05	0,61	0,65	1,08				
“EUROIMPEX - AN” d.o.o. ZAVIDOVIĆI	Proizvodnja i promet proizvoda od drveta	2017.	1.728,5	1.718,4	10,0	0,99	649,7	591,5	907,0	30	40	60		100
		2016.	1.418,9	1.416,4	2,5	0,99	640,8	572,5	912,7	20	40	60		100
		'17./'16 .	1,22	1,21	4,00		1,01	1,03	0,99	1,50				
“PINETO” d.o.o. VISOKO	Proizvodnja kartonske ambalaže	2017.	1.551,1	1.631,7	-80,5	1,05	67,0	227,7	182,1	29	100			100
		2016.	1.357,1	1.351,3	5,8	0,99	67,0	242,1	130,3	30	100			100
		'17./'16 .	1,14	1,21	13,88		1,00	0,94	1,40	0,97				

Prema dobivenim podacima privrednih subjekata iz ove grupe evidentan je značajan rast potražnje, ali uz druge izražene probleme.

U ovim potpodručjima evidentni su veliki i slobodni proizvodni kapaciteti konvencionalnog tehnološkog nivoa. Ova činjenica upućuje na veliki potencijal, posebno na bazi domaće sirovine.

Prema anketi (2017/2016) evidentni su sljedeći trendovi u poslovnom rezultatu privrednih subjekata iz ove grupe djelatnosti:

- 60 % je iskazalo rast ukupnog prihoda, a 40 % je iskazalo pad ukupnog prihoda;
- 70 % je iskazalo rast ukupnog rashoda, a 30 % je iskazalo pad ukupnog rashoda;
- 60 % je iskazalo pozitivan poslovni rezultat, a 30 % je iskazalo negativan poslovni rezultat;
- 75 % je iskazalo povećanje vrijednosti kapitala, a 25 % je iskazalo smanjenje kapitala;
- 45 % je iskazalo povećanje potraživanja, a 55 % je iskazalo smanjenje visine potraživanja;
- 30 % je iskazalo povećanje ukupnih obaveza, a 70 % je iskazalo smanjenje;
- 75 % je iskazalo povećanje i stagnaciju broja zaposlenih, a 25 % je iskazalo smanjenje.

Značajno je istaći da je ova grupa prerađivačkih djelatnosti iskazala izvoznju orijentaciju u procentu od oko 90 %. Ovaj trend prati uvođenje novih tehnologija, što stvara bolju konkurentsku poziciju na inotržištu.

Razvojni planovi ovih privrednih subjekata su iskazani u povećanju proizvodnih kapaciteta, novim proizvodima i tehnologijama.

Kod identifikacije problema anketirani su istakli potrebu smanjenja cijene kapitala, stimulacije izvoza, smanjenja sive ekonomije i sl.

Posebno su apostrofirani sljedeći problemi koji opterećuju privredne subjekte:

- nedostatak sirovina, neizvjesnost u opskrbi sirovinama i porast njihovih cijena,
- nesigurnost pravnog sistema, te postojanje nelojalne konkurencije,
- nedovoljne poticajne mjere, posebno za izvoznike,
- visoka fiskalna i parafiskalna opterećenja,
- neefikasnost administracije u postupcima izdavanja dozvola,
- nepostojanje infrastrukture za korištenje plina,
- natječaji za korištenje sredstava za zapošljavanje trebaju duže trajati radi pripreme subjekata,
- rascjepkanost šumskih gazdinstva i nepostojanje Zakona o šumama FBiH,
- visoke kamate na kredite.

2.3. Proizvodnja građevinskih materijala

U Tabeli 16. dat je pregled poslovnih pokazatelja privrednih društava iz oblasti proizvodnje građevinskog materijala.

Tabela 16. Privredna društva djelatnosti: Proizvodnja građevinskog materijala

OPCI PODACI														
NAZIV DRUŠTVA I SJEDIŠTE	Osnovna djelatnost	God. Index (%)	POSLOVNI REZULTATI I FINANC. STABILNOST PRIVREDNIH DRUŠTAV A							PROIZVODNI POKAZATELJI				
			Ukupan prihod (000 KM)	Ukupan rashod (000 KM)	Poslovni rezultat (000 KM)	Index	Kapital (000 KM)	Potraživ. (000 KM)	Ukupne obaveze (000 KM)	Zaposlenost	Tržište (%)		Kapital (%)	
											Domaće	Ino	Drž.	Priv.
“IGM” d.o.o. VISOKO	Proizvodnja ciglarskih proizvoda	2017.	29.058,6	28.399,6	659,0	0,98	22.172,3	4.385,9	2.912,0	230	90	10		100
		2016.	28.003,4	27.429,4	574,0	0,97	21.732,3	4.385,9	3.481,4	222	90	10		100
		'17./'16.	1,04	1,04	1,15		1,02	1,00	0,84	1,04				
“POROBIĆ“ d.o.o ZAVIDOVIĆI	Niskograd.	2017.	5.176,6	4.804,3	372,2	0,93	258,9	921,2	1.953,6	50	100			100
		2016.	4.913,5	4.601,8	311,7	0,93	258,9	879,6	1.446,9	40	100			100
		'17./'16.	1,05	1,04	1,19		1,00	1,05	1,35	1,25				
“TVORNICA CEMENTA KAKANj” d.d. KAKANj	Proizvodnja cementa	2017.	71.102,4	55.153,8	15.871,6	0,77	147.232,4	5.889,4	11.664,6	204	84,60	15,40		100
		2016.	66.357,0	48.581,0	17.683,3	0,73	148.987,2	6.869,1	9.109,6	208	84,93	15,07		100
		'17./'16.	1,07	1,14	0,90		0,99	0,86	1,28	0,98				
“FESTA” d.o.o. TEŠANj	Proizv. proizv. od plast.masa za građ.	2017.	3.118,0	3.076,4	39,5	0,99	3.132,8	477,6	1.431,7	20	62	38		100
		2016.	4.714,6	4.089,8	624,8	0,87	3.104,5	458,5	1.033,6	22	42	58		100
		'17./'16.	0,66	0,75	0,06		1,01	1,04	1,38	0,91				
“PROGRAD” d.o.o. ŽEPČE	Građevinar. Visokograd	2017.	3.972,6	3.915,3	12,3	0,98	1.470,9	1.608,1	1.434,5	69	100			100
		2016.	5.249,3	5.234,7	14,6	0,99	1.539,1	2.080,0	1.500,9	90	100			100
		'17./'16.	0,76	0,75	0,84		0,96	0,77	0,96					
“TERMO-BETON” d.o.o. BREZA	Proizvodnja betonske galanterije	2017.	4.043,6	3.971,0	88,6	0,98	2.927,2	1.433,9	1.138,8	84	100			100
		2016.	4.776,8	4.717,6	69,5	0,99	3.025,6	1.589,3	869,4	84	100			100
		'17./'16.	0,85	0,84	1,27		0,97	0,90	1,31	1,00				
“UGARK-PRODUKT” d.o.o. VISOKO	Proizv. i ugr. PVC i ALU stolarije	2017.	11.361,8	10.497,0	954,7	0,92	2.337,5	2.663,7	1.306,0	71	24	76		100
		2016.	5.540,4	5.499,2	41,2	0,99	1.971,9	3.353,4	2.126,6	67	71	39		100
		'17./'16.	2,05	1,90	23,17		1,19	0,79	0,61	1,06				

Privredni subjekti iz ovog potpodručja su u proteklom periodu bili u znatnoj mjeri u problemima zbog smanjene potražnje i izostanka investicija. Međutim projekti, kao što su izgradnja autoputa na koridoru V c i stanogradnja, u znatnoj mjeri su relaksirali njihovu situaciju. Anketirani su u potpunosti orjentirani na domaće tržište.

Prema anketi 2017/2016. evidentni su sljedeći trendovi u poslovnom rezultatu privrednih subjekata iz ove grupe djelatnosti:

- 43 % je iskazalo rast ukupnog prihoda, a 67 % je iskazalo pad;
- 43 % je iskazalo rast ukupnog rashoda, a 67 % je iskazalo pad;
- 100 % je iskazalo pozitivan poslovni rezultat s trendom povećanja;
- 50 % je iskazalo rast kapitala, a 50 % je iskazalo pad;
- 50 % je iskazalo povećanje potraživanja, a 50 % pad;
- 71 % je iskazalo rast ukupnih obaveza, a 29 % pad;
- 50 % je iskazalo povećanje broja zaposlenih, a 50 % smanjenje.

Perspektive razvoja privredni subjekti iz ove grupe djelatnosti vide u osvajanju novih proizvoda, otvaranju novih tržišta u BiH.

Kod identifikacije problema u ovim djelatnostima anketirani su istakli sporost administracije pri realizaciji investicija, nedefinirana nadležnost između Federacije Bosne i Hercegovine i kantona, nelojalna konkurencija i sl.

Posebno su apostrofirani sljedeći problemi koji opterećuju privredne subjekte:

- složenost administrativnih procedura i sporo dobivanje dozvola u oblasti građenja,
- siva ekonomija i nelojalna konkurencija,
- sporo rasterećenje privrede po osnovu poreza i doprinosa, te parafiskalnih nameta,
- nezaštićenost domaćeg tržišta, proizvođača i kupaca u odnosu na uvoz,
- nedovoljna komunikacija sa privredom,
- nepovoljan ekonomski i politički ambijent,
- neusklađen obrazovni sistem sa potrebama privrede.

2.4. Proizvodnja proizvoda od tekstila i kože

U Tabeli 17. dat je pregled poslovnih pokazatelja privrednih društava iz oblasti proizvodnje proizvoda od tekstila i kože

Tabela 17. Privredna društva djelatnosti: Proizvodnja proizvoda od tekstila i kože

OPĆI PODACI														
NAZIV DRUŠTVA I SJEDIŠTE	Osnovna djelatnost	God. index (%)	POSLOVNI REZULTATI I FINANC. STABILNOST PRIV REDNIH DRUŠTAVA							PROIZVODNI POKAZATELJI				
			Ukupan prihod (000 KM)	Ukupan rashod (000 KM)	Poslovni rezultat (000 KM)	Index (5/4)	Kapital (000 KM)	Potraživ. (000 KM)	Ukupne obaveze (000 KM)	Zaposlen.	Tržište (%)		Kapital (%)	
											Dom	Ino	D r ž	Priv
“TREND - TEX” d.o.o. DOBOJ JUG	Proizvodnja ostale odjeće	2017.	6.239,5	6.109,0	130,5	0,98	633,0	565,2	779,1	111		100		100
		2016.	6.888,1	7.253,5	-365,4	1,05	248,6	551,9	1.146,6	117		100	-	100
		'17./'16	0,91	0,84	0,36		2,55	1,02	0,68	0,95				
“ANTESIL” d.o.o. VISOKO	Serijska proizvodnja obuće	2017.	6.112,8	5.360,4	752,2	0,88	10,0	4.586,7	284,7	335		100		100
		2016.	6.325,9	5.711,9	614,0	0,90	10,0	5.109,4	460,4	326	0,54	99,46	-	100
		'17./'16	0,97	0,94	1,23		1,00	0,90	0,62	1,30				
“ALPINA BROMY” d.o.o. TEŠANJ	Proizvodnja obuće	2017.	9.964,6	7.727,2	237,4	0,78	938,1	1.685,3	4.953,1	368	5	95		100
		2016.	8.016,7	7.862,9	153,8	0,98	719,6	1.549,8	5.173,1	360	11	89	-	100
		'17./'16	1,24	0,98	1,54		1,30	1,09	1,04	1,02				
“ZIKO” d.o.o. ZAVIDOVIĆI	Proizvodnja ostale odjeće	2017.	8.030,8	6.687,4	1.343,4	0,83	10.781,3	3.185,9	1.771,5	541	0,11	99,89		100
		2016.	7.377,3	6.160,6	1.216,7	0,84	10.651,2	4.618,8	757,7	543	0,47	99,53		100
		'17./'16	1,09	1,09	1,10		1,01	0,69	2,34	0,99				

Privredni subjekti iz ovog potpodručja djelatnosti su uglavnom orjentirani na „lohn” poslove i dorade za stranog naručioca kroz koje se realiziraju ograničeni finansijski efekti. Duga tradicija u ovoj oblasti rezultirala je otvaranjem novih proizvodnih pogona. Posebnu ekspanziju doživjela je proizvodnja automobilskih presvlaka u više privrednih subjekata na području Kantona.

Prema anketi 2017/2016. evidentni su sljedeći trendovi u poslovanju privrednih subjekata iz ove grupe djelatnosti:

- 50 % je iskazalo rast ukupnog prihoda, a 50 % pad;
- 50 % je iskazalo rast ukupnog rashoda, a 50 % pad;
- 100 % je iskazalo pozitivan poslovni rezultat,
- 75 % je iskazalo stagnaciju i povećanje kapitala, 25 % stagnira;
- 50 % je iskazalo povećanje potraživanja, a 50 % je iskazalo smanjenje;
- 25 % je iskazalo povećanje ukupnih obveza, a 75 % je iskazalo smanjenje;
- 50 % je iskazalo povećanje broja zaposlenih, a 50 % je iskazalo smanjenje.

Razvojni planovi ovih privrednih subjekata su iskazani u povećanju proizvodnih kapaciteta, novim proizvodima i tehnologijama, te potrebi za stalnom obukom novouposlenih radnika i radnika na novim mašinama.

Kod identifikacije problema privredni subjekti iz ove grupe djelatnosti su istakli problem visokih cijena investiranja, velikog opterećenja usljed destimulativne porezne politike, neadekvatne borbe protiv sive ekonomije, a naročito zbog uvoza, visokih cijena energije i sl.

Posebno su apostrofirani sljedeći problemi koji opterećuju privredne subjekte:

- visoka fiskalna i parafiskalna opterećenja,
- opterećujuća poreska politika za niskoakumulativne grane,
- neusuglašenost školskog programa s potrebama tržišta rada,
- dugotrajne administrativne procedure.

3. ENERGETIKA I RUDARSTVO

Energetika i rudarstvo u Zeničko-dobojskom kantonu odražavaju jednu od osnovnih karakteristika privrede Kantona, a to je bazno-energetsko sirovinska.

Energetska politika Bosne i Hercegovine se usvaja na entitetskom nivou, odnosno, Federalnom nivou i nadležnost je Federacije Bosne i Hercegovine.

Osnova za izradu ovog dijela Informacije su zvanični statistički pokazatelji, podaci dobiveni od rudnika uglja, te podaci iz učinjenih analiza i procjena.

3.1. Rudarstvo

Zakon o rudarstvu u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“, broj:26/10) i Zakon o geološkim istraživanjima u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“, br.09/10) jednoobrazno uređuju ovu oblast na cijelom teritoriju Federacija BiH.

Rješenja iz oba zakona obezbjedila su preduslove za donošenje Kantonalnih zakona i više od 95 podzakonskih akata kojim će se zamijeniti prevaziđeni pravilnici koji su još u primjeni, a velika većina njih datira još od 1954. godine).

Novi podzakonski akti/pravilnici pripremaju se u skladu sa direktivama Evropske unije, što će, posebno za rudnike s podzemnom eksploatacijom, imati veliki značaj u povećanju stepena kolektivnih mjera zaštite na radu.

Zakon o geološkim istraživanjima Zeničko-dobojskog kantona objavljen je u „Službenim novinama Zeničko-dobojskog kantona“, broj:8/12 od 05.06.2012. godine, a Zakona o rudarstvu Zeničko-dobojskog kantona u „Službenim novinama Zeničko-dobojskog kantona“, broj:10/12 od 09.07.2012. godine.

U toku 2009. godine Vlada Federacije je donijela Odluku o prijenosu udjela Federacije Bosne i Hercegovine u rudnicima uglja u Federaciji BiH na JP „Elektroprivreda BiH“ d.d. Sarajevo u cjelokupnom iznosu, pa je tako sada svaki rudnik uglja na području Kantona Zavisno društvo u okviru JP „Elektroprivreda BiH“ d.d. Sarajevo, sa svim pravima i obavezama navedenog statusa.

U ukupnom energetske potencijalu naše zemlje ugalj zauzima veoma značajan udio, a u Federaciji Bosne i Hercegovine proizvodnja uglja je osnova za proizvodnju električne energije. Eksploatacione rezerve lignita i mrkog uglja u Federaciji BiH iznose oko 1,37 milijardi tona što je nezamjenljiv energetske potencijal. Dio godišnje proizvodnje, u iznosu 82%, prodaje se JP „Elektroprivreda BiH“ d.d. za potrebe termoelektrana u Tuzli i Kaknju. Preostale količine godišnje iskopanog uglja se prodaju industriji i ostalim potrošačima u količini od cca 16 %, a u susjedne države izvozi se oko 2 %.

Planirana proizvodnja uglja na području Kantona u 2017. godini iznosi 2.475.441 tona rovnog uglja. Realizovana proizvodnja u 2016. godini je iznosila 1.817.380,68 tona rovnog uglja, što znači da je planom za 2017. godinu planirano povećanje proizvodnje u količini od 658.060,32 tona rovnog uglja.

Vađenje ruda i kamena ima dugu tradiciju u Zeničko-dobojskom kantonu. Od deset rudnika uglja (mrki i lignit) u Federaciji Bosne i Hercegovine, tri rudnika mrkog uglja su na području Zeničko-dobojskog kantona, a to su RMU „Kakanj“ d.o.o. Kakanj, RMU „Zenica“ d.o.o. Zenica i RMU „Breza“ d.o.o. Breza. Ugalj se najvećim dijelom transformira u električnu energiju, toplotnu energiju, te za potrebe industrije i široke potrošnje.

Bez obzira na prisutne probleme u procesu eksploatacije, područje djelatnosti B- Vađenje ruda i kamena u Zeničko-dobojskog kantona bilježi pozitivne rezultate.

Privredni subjekti iz ovog područja djelatnosti su u 2017. godini zabilježili rast izvoza, koji je imao vrijednost od 770.000,00 KM i veći je u odnosu na 2016. godinu za 23,2 %. Istovremeno evidentiran je uvoz od cca 224,6 miliona KM.

Osnovni parametri ovog područja djelatnosti za 2017. u odnosu na 2016. godinu imaju tendenciju rasta i oni su sljedeći:

- Index fizičkog obima industrijske proizvodnje je bio 131,7,
- Broj zaposlenih je bio 4.639, uz neznatan rast,
- Prosječna neto je bila 1.052,00 KM, uz rast od 5,3 %,
- Prosječna bruto plaća je bila 1.609,00 KM, uz rast od 6,3 %.

U Tabeli 18. dat je pregled uporednih podataka proizvodnje uglja u periodu od 2014. do 2017. godine.

Tabela 18. Uporedni podaci proizvodnje uglja

RUDNIK MRKOG UGLJA	Proizvodnja 2014. godina /tona/	Proizvodnja 2015. godina/tona/	Proizvodnja 2016. godina/tona/	Proizvodnja 2017. godina/tona/
“KAKANJ”	1.099.731,00	1.008.054,00	962.557,00	1.301.193,00
“ZENICA”	292.026,18	266.263,98	313.193,68	415.989,00
“BREZA”	455.520,00	473.126,00	541.639,00	676.544,85
UKUPNO	1.847.277,18	1.747.443,98	1.817.380,68	2.393.762,85

Izvor: RMU “Zenica”, “Kakanj” i “Breza”

U cilju potpunijeg uvida u stanje područja djelatnosti Vađenje ruda i kamena u Zeničko-dobojskom kantonu, Ministarstvo za privredu je uputilo upitnike na adrese značajnih privrednih društava iz područja ove djelatnosti.

Prema dobivenim podacima privrednih subjekata iz ovog područja djelatnosti, evidentna je prisutnost i utjecaj mnogih problema. Međutim, zbog postojanja značajnih kapaciteta, područje djelatnosti B- Vađenje ruda i kamena ostao je jedan od važnih nosilaca privrednog razvoja Kantona, te ostvaruje značajne rezultate.

U Tabeli 19. dat je pregled poslovnih pokazatelja privrednih društava iz područja B-Vađenje ruda i kamena.

Tabela 19. Privredna društva djelatnosti: Eksploatacija mineralnih sirovina B-Vađenje ruda i kamena

OPĆI PODACI														
NAZIV DRUŠTVA I SJEDIŠTE	Osnovna djelatnost	Godina index (%)	POSLOVNI REZULTATI I FINANC. STABILNOST PRIV REDNIH DRUŠTAV A							PROIZVODNI POKAZATELJI				
			Ukupan prihod (000 KM)	Ukupan rashod (000 KM)	Poslovni rezultat (000 KM)	Index (5/4)	Kapital (000 KM)	Potraživ. (000 KM)	Ukupne obaveze (000 KM)	Zaposlen.	Tržište (%)		Kapital (%)	
											Dom.	Ino	Drž.	Priv.
ZD RMU "BREZA" d.o.o. BREZA	Vađenje uglja	2017.	48.177,9	47.648,4	529,4	0,99	4.254,6	3.068,6	109.575,6	1.220	99,95	0,05	100	
		2016.	35.955,5	47.159,5	-11.204,0	1,31	-1.760,4	1.959,8	112.224,9	1.247	99,98	0,02	100	
		'17./'16.	1,34	1,01	0,05		2,42	1,57	0,98	0,98				
ZD RMU "KAKANJ" d.o.o. KAKANJ	Vađenje uglja	2017.	83.886,4	78.873,1	5.013,2	0,94	72.165,8	18.415,8	113.796,8	1.694	100		100	
		2016.	62.665,0	73.739,4	-11.074,3	1,18	46.959,2	16.255,9	124.057,3	1.730	100		100	
		'17./'16.	1,34	1,07	0,45		0,15	1,13	0,92	0,98				
ZD RMU "ZENICA" d.o.o. ZENICA	Vađenje uglja	2017.	37.649,0	56.229,8	19.382,8	1,49	109.787,9	150.037,0	157.906,1	1.474	100		100	
		2016.	31.912,7	51.289,5	20.265,3	1,61	101.698,5	150.410,7	140.577,7	1.477	100		100	
		'17./'16.	1,18	1,10	0,46		1,08	0,99	1,12	0,99				
"MGV GRADNJA" d.o.o. ZAVIDOVIĆI	Proizvodnja kamena i građevin.	2017.	5.213,6	4.706,5	5.071,5	0,90	3.899,9	1.671,1	1.267,3	57	100			100
		2016.	4.706,5	5.663,6	7.561,2	1,20	3.624,6	2.592,7	3.031,1	68	100			100
		'17./'16.	11,11	0,83	0,67		1,07	0,64	0,42	0,84				
"BBM-VAREŠ" d.o.o. VAREŠ	Proizvodnja kamena za građevin.	2017.	3.857,4	3.829,5	28,0	0,99	17.892,0	3.345,1	4.859,9	81	100			100
		2016.	5.172,4	5.151,4	20,9	0,99	17.892,0	4.172,4	5.379,5	59	100			100
		'17./'16.	0,75	0,74	1,34		1,00	0,80	0,90	1,37				
"DIM KAMENOLOM" d.o.o. ŽEPČE	Proizvodnja kamena za građevin.	2017.	349,9	333,5	16,4	0,61	1.093,7	249,3	405,9	7	100			100
		2016.	2.835,7	6.005,1	3.169,3	2,12	1.086,4	330,6	687,5	9	100			100
		'17./'16.	0,12	0,06	0,01		1,01	0,75	0,59	0,78				

Prema anketi 2017/2016. evidentni su sljedeći trendovi u poslovanju privrednih subjekata iz ove grupe djelatnosti:

- 50 % je iskazalo rast ukupnog prihoda, a 50 % pad;
- 50 % je iskazalo rast ukupnog rashoda, a 50 % pad;
- 100 % je iskazalo pozitivan poslovni rezultat,
- 75 % je iskazalo povećanje kapitala, a 25 % pad;
- 33 % je iskazalo povećanje potraživanja, a 67 % je iskazalo smanjenje;
- 16 % je iskazalo povećanje ukupnih obveza, a 84 % je iskazalo smanjenje;
- 16 % je iskazalo povećanje broja zaposlenih, a 84 % je iskazalo smanjenje.

Razvojni planovi ovih privrednih subjekata su iskazani u povećanju proizvodnih kapaciteta i uvođenju novih tehnologija, sa tendencijom povećanja proizvodnih rezultata.

Kod identifikacije problema privredni subjekti iz ove grupe djelatnosti su istakli problem visokih cijena investiranja, velikog opterećenja usljed destimulativne porezne politike, a naročito zbog uvoza, visokih cijena energije i sl.

Posebno su apostrofirani sljedeći problemi koji opterećuju privredne subjekte:

- nedostatak novih produktivnih mašina i postojenja,
- prisustvo velikog broja zastoja,
- nedostatak kvalifikovane radne snage,
- nedovoljna ulaganja u istraživanja,
- akumulirane obaveze izmirenja obaveza prema fondovima,
- dug period izdavanja ekoloških dozvola,
- financijske obaveze zbog visokih naknada za KGZ,
- nelegalna eksploatacija mineralnih sirovina
- implementacija Zakona o javnim nabavkama – kriteriji izbora (kvalitet),
- dugotrajne administrativne procedure.

U Tabeli 20. predstavljene su godišnje količine eksploatisanih mineralnih sirovina na dan opservacije koncesionara od strane Komisije Ministarstva za privredu.

Tabela 20. Stanje ugovorenih obaveza po osnovu koncesionih naknada za eksploatacane količine mineralnih sirovina prema zapisnicima za 2017. godinu

R e d b r	KONCESIONAR, SJEDIŠTE I DATUM UGOVORA	KONC. NAKNADE I KOLIČ. MIN. SIR. PO ZAPISNICIMA ZA 2017. GODINU			GODIŠNJA UGOVOR. MINIM. OBAVEZA /KM/	DUG PO ZAPISN. ZA 2016. GODINU /KM/
		TRENUT. STANJE OBAVEZA /KM/	EKSPL.- OTPREM. KOLIČINE MINERAL. SIROVINA	UPLAĆ. DO DATUMA ZAPISNIKA /KM/		
1.	TRGOŠPED Kakanj 1.10.2003.	4.4.2018. god. 0,00	104.454,00 m ³ r. m.	41.690,80	33.000,00	Preplata 90,80
2.	LIBOS Žepče 11.12.2009.	17.4.2018. god. 23.471,74	0,00	86.252,26	17.000,00	85.000,00
3.	SANEX Breza 23.4.2007.	12.4.2018. god. 10.000,00	0,00 m ³ r. m.	20.000,00	10.000,00	0,00
4.	CESTING Žepče 19.10.2009.	17.4.2018. god. 61.000,00	14.187,80	32.000,00	16.000,00	77.000,00
5.	AMINA TRADE Olovo 15.3.2004.	10.4.2018. god. 22.000,00	847,00 m ³ r. m.	0,00	11.000,00	11.000,00
6.	DIM KAMENOLOM Žepče 30.1.2013.	17.4.2018. god. 68.528,91	88.810,05 m ³ č. m.	21.495,52 58.546,00	17.222,00	72.802,43
7.	RKB Breza 1.10.2003.	5.4.2018. god. 256.164,77	73.406,35 m ³ r. m.	70.000,00	20.000,00	323.199,54
8.	BBM VAREŠ Vareš 17.5.2002.	10.4.2018. god. Preplata 0,58	410,42 m ³ r.m. spilit 5.769,85 m ³ r.m. krečnjak	43.500,00	43.500,00	Preplata 0,58
9.	E&P Zavidovići 26.4.2006.	19.4.2018. god. 37.500,00	17.778,86 m ³ r. m.	37.500,00	37.500,00	37.500,00
10.	MGV GRADNJA Zavidovići 22.5.2001.	19.4.2018. god. 26.571,66	126.254,70 m ³ r. m.	154.805,25	28.000,00	92.998,62
11.	IGM Visoko 30.10.2001.	5.4.2018. god. 553,97	43.565,75 m ³ č. m.	16.884,80	-	Preplata 2.313,76

12.	TVORNICA CEMENTA KAKANJ Kakanj 12.9.2000.	5.4.2018. god. 0,00	468.053,63 tona	374.442,91	-	0,00
13.	ABLE INVESMENT Sarajevo 24.5.2016.	12.4.2018. god. 5.625,00	19.372,65 m ³ č. m.	57.395,25	22.500,00	40.520,25
14.	ŽGP Zenica 28.8.2013.	26.4.2018. god. 63.381,93	65.342,20 m ³ č. m.	26.164,58	38.800,00	26.164,58
15.	ZD RMU ZENICA Zenica 20.04.2010.	26.4.2018. god. 31.080,00	0,00	0,00	21.000,00	10.080,00
16.	KOMGAD - ZE Zenica 17.12.2014.	26.4.2018. god. 11.780,40	51.208,80 m ³ č. m.	52.903,91	33.620,00	22.693,09
17.	GEOMET Olovo 20.07.2012.	10.04.2018 .god. 60.300,00	0,00 tona	117.360,00	180.000,00	0,00
	UKUPNO	677.958,38		1.210.941,28		788.878,51

Izvor: Ministarstvo za privredu

Određeni broj privrednih subjekta sa potpisanim koncesionim ugovorom nije u 2017. godini vršio eksploataciju. Ovo je vrlo zabrinjavajuća činjenica koja može biti posljedica više faktora, a neki su:

- Došlo je do razlike u kvalitetu eksploatisanog mineralnog resursa, tako da se mnogo više upotrebljavao i eksploatisao kvalitetniji kamen u odnosu na lošije kvalitetne stijene;
- Udaljenost kamenoloma u kojem se vrši eksploatacija od većih privrednih centara (Sarajevo, Zenica, Visoko, Kakanj), te opterećenje cijene koštanja čvrstog mineralnog resursa cijenom transporta. Na ovaj način ovaj resurs nije konkurentan cijenom u odnosu na bliže kamenolome kod kojih je cijena transporta niža.
- Vjerovatne unutarnje slabosti.

3.2. Energetika

Područje djelatnosti D- Proizvodnja i snabdijevanje/opskrba električnom energijom i plinom je također jedno od bitnih područja za privredu Zeničko-dobojskog kantona. Ono se odnosi na osnovne vrste energije i energenata, a to su električna energija, prirodni gas, nafta i naftni derivati.

Elektro-energetski sistem je na području Zeničko - dobojskog kantona u 2017. godini funkcionisao stabilno, kako u oblasti proizvodnje, tako i u oblasti prijenosa i distribucije električne energije. Zahvaljujući tome omogućeno je kontinuirano snabdjevanje električnom energijom. Tehničko-tehnološki uslovi za dalji rast proizvodnje objektivno postoje, ali u najvećoj mjeri zavise o mogućnostima isporuke i potreba (potrošnje) električne energije. Snabdjevenost tržišta, odnosno, potrošača električnom energijom, tokom cijele prethodne godine bila je zadovoljavajuća i u skladu sa potrebama.

Zbog organizacijske strukture područja djelatnosti D- Proizvodnja i snabdjevanje/opskrba električnom energijom i plinom, privrednog društva “Elektroprivreda BiH”, privredni subjekti iz ovog područja djelatnosti su u 2017. godini zabilježili rast izvoza, koji je imao vrijednost od 770.000,00 KM i veći je u odnosu na 2016. godinu za 23,2 %. Istovremeno evidentiran je uvoz od cca 224,6 miliona KM. U ovom području djelatnosti u Zeničko-dobojskom kantonu nije evidentiran izvoz.

Osnovni parametri ovog područja djelatnosti za 2017. u odnosu na 2016. godinu imaju tendenciju rasta i oni su sljedeći:

- Index fizičkog obima industrijske proizvodnje je bio 131,7,
- Broj zaposlenih je bio 4.639, uz neznatan rast,
- Prosječna neto je bila 1.052,00 KM, uz rast od 5,3 %,
- Prosječna bruto plaća je bila 1.609,00 KM, uz rast od 6,3 %.

Električna energija

Jedna od dvije termoelektrane u Federaciji Bosne i Hercegovine instalisana je na području Kantona, u Kaknju, gdje se, pored električne energije, proizvodi i toplotna energija, i tehnološka para. Pored toga, “Natron Hayat” d.o.o. Maglaj vrši proizvodnju električne energije za vlastite potrebe u okviru vlastitih proizvodnih kapaciteta.

U Tabeli 21. dat je pregled uporednih podataka proizvodnje električne energije u periodu od 2014. do 2017. godine.

Tabela 21. Uporedni podaci proizvodnje proizvodnje električne energije

TERMOELEKTRANA	Proizvodnja 2014. godina [MWh]	Proizvodnja 2015. godina [MWh]	Proizvodnja 2016. godina [MWh]	Proizvodnja 2017. godina [MWh]
JP TE “KAKANJ”	2.118.630	1.926.900	2.093.800	2.546.467,0
“NATRON-HAYAT”	114.343	169.250,7	125.620	162.643,0
UKUPNO	2.232.973	2.096.150,7	2.219.420	2.709.110,0

Izvor: JP “Elektroprivreda BiH” i “Natron-Hayat”

Jedan od bitnih elemenata područja djelatnosti D-Proizvodnja i snabdjevanje/opskrba električnom energijom i plinom, na području Zeničko-dobojskog kantona je proizvodnja električne energije korištenjem hidro-potencijala. Na osnovu zakonskih i prirodnih preduslova na području Kantona u proteklom periodu dodjeljene je više koncesije na vodu za izgradnju mini hidroelektrana.

U Tabeli 22. dat je pregled mini hidroelektrana u ZDK (dodjeljenih koncesija na vodu za izgradnju).

Tabela 22. Mini hidroelektrana u ZDK (dodjeljene koncesije na vodu za izgradnju MHE)

R. br.	Naziv objekta MHE	Vodotok/ Lokalitet	Općina	Instalis. snaga (kW)	Moguća godišnja proizvodnja (GWh)	Koncesionar	Status
1.	Botašnica ušće	Gostović	Zavidovići	921	3,775	„EBH“ d.o.o. Sarajevo	U funkciji
2.	Rujevica ušće	Gostović	Zavidovići	714	2,602	„EBH“ d.o.o. Sarajevo	U funkciji.
3.	Kamenica	Gostović	Zavidovići	778	2,655	„EBH“ d.o.o. Sarajevo	Objekat u izgradnji
4.	Čardak	Gostović	Zavidovići	945	4,514	„EBH“ d.o.o. Sarajevo	U funkciji
5.	Bistričak	Bistričak	Zenica	810	4,035	„ADRIJA-PRODUKT“ d.o.o. Zenica	U funkciji.
6.	Čajdraš	Magistralni cjevovod zeničkog vodovoda	Zenica	485	3,633	JP “Vodovod i kanalizacija” d.o.o. Zenica	U funkciji.
7.	Vareš	Stavnja	Vareš	980	4,600	„EKO-ENERGY“ d.o.o. Tešanj	U funkciji.
8.	Podjezera	Jezeracka rijeka	Zenica	460+190	1,822	„EKO-ENERGY“ d.o.o. Tešanj	U funkciji
9.	Pepelari	Pepelarska rijeka	Zenica Žepče	448	2,300	„EMY“ d.o.o. Zenica	24 mjeseca od potpisivanja ugovora
10.	Petrovići	Stupčanica	Olovo	1.555	6,65	„ENERGONOVA“ d.o.o. Sarajevo	24 mjeseca od potpisivanja ugovora
11.	Prekidna komora i Hlorna stanica	Magistralni vodovod Suha - Zavidovići	Zavidovići	52 + 54	0,670	JKP RADNIK Zavidovići	24 mjeseca od potpisivanja ugovora
12.	Tribija	Tribija	Vareš	961	3,97	„ENERGONOVA“ d.o.o. Sarajevo	-
13.	Kula	Stavnja	Vareš	3.370	13,15	“EKVA” d.o.o. Vareš	-

Izvor: Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede ZDK

Na području Zeničko-dobojskog kantona planirana je gradnja HE Vranduk i HE Janjići u Zenici (instalirane snage 19,63 MW + 13,30 MW).

Evropska investicijska banka (EIB) odobrila je kredit JP Elektroprivreda BiH u iznosu 37,5 miliona eura za realizaciju projekta izgradnje Hidroelektrane “Vranduk”. HE “Vranduk” je planirana kao protočno postrojenje derivacionog tipa sa više objekata koji će funkcionalno predstavljati jednu cjelinu. Ukupna snaga HE “Vranduk” iznosiće 19,63 MW, dok je predviđena godišnja proizvodnja 96,38 GWh.

Izgradnja HE „Janjčići“- protočne pribranske elektrane, instalirane snage 13,3 MW i godišnje proizvodnje 68 GWh, planirana je na rijeci Bosni, na području Zenice. Investicija izgradnje HE „Janjčići“ je vrijedna 68,5 miliona KM, a bit će finansirana iz kredita i sredstava JP Elektroprivreda BiH.

U Tabeli 23. dat je pregled solarnih elektrana (SE) u ZDK- *Izvor: FERK*

Tabela 23. Pregled solarnih elektrana (SE) u Zeničko-dobojskom kantonu

R. br.	Naziv imaoca dozvole za rad	Broj izdate dozvole za rad	DOZVOLE		SJEDIŠTE	ADRESA	NAZIV POSTROJENJA	Tehničke karakteristike proizvodnog objekta
			Datum izdavanja dozvole za rad	Datum prestanka važenja dozvole za rad				Instalisana snaga (kW)
								Predviđ. godiš. proizvodnja (MWh)
1	"SUBAŠIĆ" d.o.o. Tešanj	06-03-1367/85/12	26.3.2013.	13.3.2023.	Tešanj	Potočani b.b. Jelah	SE "SUBAŠIĆ 1"	12,50/15,548
2	"SV Energija" d.o.o. Tešanj	06-03-86/1/13	13.5.2014.	12.05.2024	Tešanj	Lepenica br. 206	SE "LEPENICA 1"	10,00/11,700
3	"NINO-HA" d.o.o. Doboj Jug	06-03-863/28/14	3.2.2015.	2.2. 2020.	Mravići Doboj Jug	Mravići bb	SE "KONAK	30,00/39,200
4	"BEA" d.o.o. Mekiš bb-Tešanj	06-03-880/30/14	4.4.2015.	13.4.2025.	Tešanj	Mekiš bb	SE "BE.23-1"	20,00/25,100
5	Obrt "POLJOTRG", vl. Bektaš Dženeta	06-03-421/7/15	31.8.2015.	30.8.2025.	Visoko	Uvorići bb	SE "POLJOTRG	23,00/31,150
6	"MAHIR" d.o.o. Visoko	06-03-422/8/15	13.11.2015	12.11.2025.	Visoko	Uvorići broj 25	SE "MAHIR"	23,00/28,750
7	"COMEX" d.o.o. Tešanj	06-03-395/4/15	29.01.2016	28.01.2021	Tešanj	Ul. Meše Selimovića br. 25	SE "Raduša"	23,00/28,842
8	"PRAHA" d.o.o. Žepče	06-03-1019/34/15	15.03.2016	14.3.2021.	Žepče	Ozimica b.b.	SE "PRAHA 1-150"	150,00/232,000
9	Proizvodnja električne energije "SM", vl. Brka Semira	06-03-1083/43/15	5.4.2016.	14.4.2026.	Tešanj	Kotlanice bb	SE "SM BRKA"	10,00/11,100
10	"ENERGY" d.o.o.	06-03-1041/39/15	28.04.2016	27.4.2021.	Kakanj	Ul. 311. lahke brigade bb	SE "Energy"	150,00/253,000

11	Proizv. el. energije "SE ELEKTRONIK", vl. Prnjavorac Nezir	06-03- 42/1/16	15.06.2016	14.6.2026.	Tešanj	ulica Nisima Albaharija 1	SE "DOLINA"	12,50/15,000
12	"SAMI PROMET" d.o.o. Visoko	06-03- 586/117/16	11.07.2016	10.7.2021.	Visoko	Donja Vratnica bb	SE "SAMI PROMET 1"	30,00/36,630
13	"SJAJ" Maglaj, d.o.o.	06-03- 579/18/15	20.07.2016	19.7.2021.	Maglaj	Ulica 1. marta bb	SE "SJAJ"	23,00/26,900
14	"ALIM" d.o.o. Visoko	06-03- 668/128/16	20.09.2016	8.9.2021.	Visoko	Industrijska zona - Ozrakovići bb	SE "ALIM"	30,00/43,420
15	"HENKOPROM" d.o.o. Žepče	06-03- 516/89/16	7.10.2016.	6.10.2021.	Žepče	Golubinja bb	SE "HENKO HE.1-150"	122,00/141,000
16	"ASCOM" d.o.o. Tešanj	06-03- 842/150/16	24.10.2016.	23.10.2028.	Tešanj	Industrijska zona Bukva, Put Izudina Alićehajića bb	SE "ASCOM 1"	10,00/15,264
17	"CONRA" d.o.o. Tešanj	06-03- 930/158/16	12.01.2017	11.1.2029.	Tešanj	Ul. Patriotske lige bb	SE "CO-23"	22,00/32,300
18	SAMELAY d.o.o. Tešanj	06-03- 770/145/16	26.01.2017	25.1.2022.	Tešanj	Kraševo bb	SE "SAMELAY 1"	20,00/24,920
19	"PERO" Zenica d.o.o.	06-03- 338/20/17	19.05.2017	18.5.2022.	Zenica	Sarajevska broj 97	SE "PERO 1"	119,00/139,070
20	"INTER" d.o.o. Tešanj	06-03- 679/50/17	24.10.2017	23.10.2022.	Tešanj	Ljetinić bb	SE "INTER IN 23- 1"	20,00/24,300
21	ENERGY TRADE d.o.o. Usora	06-03- 608/46/13	07.11.2017	29.9.2018.	Usora	Žabljak bb	SE "ENERGY 1"	127,00/164,840
							SE "IVEX"	25,00/31,977
							SE "IVEX 2"	125,00/164,840
22	"KALIM-PROFIL" d.o.o. Tešanj	06-03- 986/74/17	15.01.2018	14.1.2028.	Tešanj	Ljetinić bb	SE "KALIM K23- 1"	18,00/25,700
23	"KALIM" d.o.o. Tešanj	06-03- 990/77/17	28.03.2018	27.03.2028.	Tešanj	Ljetinić bb	SE "KALIM K23- 2"	20,00/24,000
24	"EMY" d.o.o. Zenica	06-03- 517/14/14	11.06.2018	23.10.2019.	Zenica	Vojvodića put bb	SE "SE EMY 2"	30,00/40,930
							SE "SE EMY 30"	30,00/34,560

							kW Žepče"	
25	"PI-PI" d.o.o. Visoko	06-03-434/29/18	26.6.2018.	25.6.2023.	Visoko	Čifluk bb-Kralupi	SE "PI-PI-150"	149,00/170,000

Pored navedenih solarnih elektrana, na Listi čekanja FERK-a od 30.06.2018. godine nalaze se SE "HIFA BENZ d.o.o Tešanj i "SAMI PROMET" doo Visoko.

Prirodni gas

U Zeničko-dobojskom kantonu prirodni gas i derivati obezbjeđeni nafte su uvozom. Derivati nafte isporučuju se velikim potrošačima (rudnicima, termoelektrani, industrijskim preduzećima) i distributerima za široku potrošnju. Prirodni gas se isporučuje jedinom distributeru u Zeničko-dobojskom kantonu, a to je "Visokogas"d.d. Visoko, te potrošačima direktno priključenim na gasovod, a na području Zeničko-dobojskog kantona to su "Arcelor Mittal"d.d. Zenica, "IGM"d.o.o. Visoko, Tvornica cementa "Kakanj"d.d. Kakanj, a u perspektivi i "ŽGP Zenica"d.d. Zenica.

Potrebe Federacije BiH za naftnim derivatima u proteklom periodu su bile oko 1,00 miliona tona. Od ove količine uvezi se cca 70 %, a nabavkom iz rafinerije Bosanski Brod obezbjeđeno je cca 30 % potreba.

U Bosni i Hercegovini, a time ni na području Zeničko-dobojskog kantona, nema proizvodnje prirodnog gasa, te se snabdjevanje zasnovana na uvozu od jednog snabdjevača /GAZ –Export iz Ruske Federacije/.

Ukupno količine potrošenog prirodnog gasa u Federaciji BiH, u proteklim godinama, iznosila je cca 165.000 [1000 Sm³]. Od toga, u Zeničko-dobojskom kantonu, ostvarena je potrošnja prirodnog gasa u ukupnoj količini 45.000 [1000 Sm³].

U Tabeli 24. dat je pregled uporednih podataka potrošnje prirodnog gasa u periodu od 2015. do 2017. godine.

Tabela 24. Pregled potrošnje prirodnog gasa

POTROŠAČI	Realizacija 2015. godina [1000 Sm ³]	Realizacija 2016. godina [1000 Sm ³]	Realizacija 2017. godina [1000 Sm ³]
"ARCELOR MITTAL"d.d Zenica	39.248	31.395	30.930
TVORNICA CEMENTA "KAKANJ" d.d. Kakanj	461	554	528
"CIMOS" d.d. Zenica	101	219	132
"IGM"d.o.o.Visoko	168	166	194
"ŽGP ZENICA"d.d. Zenica	41	-	-
"VISOKOGAS"d.d. Visoko	5.256	5.869	7.323
UKUPNO	45.275	38.203	39.107

Izvor: Federalno Ministarstvo za energiju, rudarstvo i industriju (FMERI)

Bosna i Hercegovina je ratificirala Ugovor o uspostavi energetske zajednice Jugoistočne Evrope 2006. godine. Svaka ugovorna strana se obavezuje da će izraditi plan implementacije Direktive 2001/77/EC Evropskog parlamenta i Vijeća o promociji električne energije proizvedene iz obnovljivih izvora. Cilj ove Direktive je porast proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora na unutrašnjem tržištu

4. TRGOVINA, UGOSTITELJSTVO I TURIZAM

4.1. Opće stanje trgovine

Obzirom da broj registrovanih poslovnih subjekata iz područja djelatnosti G čini gotovo 30% ukupnog broja registrovanih poslovnih subjekata na području Zeničko-dobojskog kantona, trgovina predstavlja dominantnu privrednu djelatnost i jedna je od pokretačkih faktora privredne aktivnosti, kao i veoma bitna ekonomska aktivnost s aspekta jačanja konkurentnosti domaće proizvodnje i poticanja izvoza. Zbog mnogih problema vezanih za pravovremenost i obuhvat prikupljenih podataka, za analizu poslovanja preduzeća iz oblasti trgovine i kreiranje ove Informacije, korišteni su raspoloživi objavljeni podaci Federalnog zavoda za statistiku i podaci iz registara koje vode općine na području Zeničko-dobojskog kantona.

Na području Zeničko-dobojskog kantona, shodno podacima Federalnog zavoda za statistiku objavljenih sredinom 2018. godine, sa 31.12.2016. godine, bilo je registrovano 4.860 privrednih subjekata koji su u skladu sa Klasifikacijom djelatnosti BiH 2010, registrovani za obavljanje djelatnosti iz područja G- trgovina na veliko i na malo, a što je za 31 subjekat manje u odnosu na 2016. godinu.

U sljedećoj tabeli dat je broj registrovanih privrednih subjekata u 2015, 2016 i 2017. godinu.

Tabela 25. Broj registrovanih poslovnih subjekata iz područja djelatnosti G – trgovina na veliko i malo, popravka motornih vozila i motocikla u 2015, 2016 i 2017 godina

Godina	2015	2016	2017
Pravne osobe	1339	1345	1337
Dijelovi pravnih osoba	1681	1711	1719
Obrt	1693	1835	1804
Ukupno	4713	4891	4860

U narednoj tabeli slijedi pregled registriranih privrednih subjekata po općinama Zeničko-dobojskog kantona sa 31.12.2017. godine, te grafički prikaz učešća trgovine shodno općinama u kojima su registrovane, u ukupnom broju registrovanih na području Kantona:

Tabela 26. Pregled registriranih privrednih subjekata po općinama Zeničko-dobojskog kantona

OPĆINA	Pravne osobe	Jedinice u sastavu	Obrt	Ukupno
Breza	29	58	50	137
Doboj Jug	42	40	28	110
Kakanj	90	139	122	351
Maglaj	50	70	138	258
Olovo	23	27	33	83
Tešanj	252	242	272	766
Usora	28	21	15	64
Vareš	10	32	51	93
Visoko	214	234	299	747
Zavidovići	81	119	155	355
Zenica	410	596	537	1.543
Žepče	108	151	104	363
Zeničko-dobojski kanton	1.337	1.719	1.804	4.860

U narednoj tabeli dat je i pregled trgovačkih radnji (TR) iz Registra trgovačkih radnji koje vode nadležne općinske službe po pojedinim općinama u 2015, 2016 i 2017. godini.

Tabela 27. Broj trgovačkih radnji po općinama Kantona

Općina/Grad	Broj TR u 2015. godini	Broj TR u 2016. godini	Broj TR u 2017. godini	Broj upisanih TR u toku 2016. godine	Broj brisanih TR u toku 2016. godine	Broj brisanih TR u toku 2017. godine
Breza	80	81	79	2	1	2
Doboj Jug	16	15	14	1	2	1
Kakanj	94	91	90	11	16	14
Maglaj	111	109	112	12	14	16
Olovo	41	32	35	5	6	5
Tešanj	298	296	294	19	21	18
Usora	8	8	8	1	1	1
Vareš	36	35	34	2	3	3
Visoko	292	295	292	29	26	23
Zavidovići	119	162	159	43	11	8
Zenica	401	469	450	104	56	51
Žepče	76	86	88	12	2	2
Zeničko-dobojski kanton	1.572	1.679	1.554	241	159	144

Iz navedene tabele se vidi da je najveći broj trgovačkih radnji registrovan na području Grada Zenica, a zatim slijede općina Tešanj i općina Visoko. U toku 2017. godine iz registra je brisano 144 trgovačkih radnji, što je za 15 radnji manje u odnosu na 2016. godinu, te se uglavnom odnosi na brisanje po zahtjevu stranke.

Tržište je relativno dobro snabdjeveno, naročito proizvodima iz uvoza, kako iz razloga liberalizacije trgovine, tako i razgranate mreže trgovačkih lanaca stranih osnivača.

4.2. Opće stanje ugostiteljstva i turizma

Statistički gledano, praćenje razvoja ugostiteljske i turističke djelatnosti vrši se kroz praćenje prometa u ugostiteljstvu, broja posjeta, odnosno dolazaka koji su evidentirani od strane ugostiteljskih objekata koji pružaju usluge smještaja i broja ostvarenih noćenja domaćih i stranih turista.

Na području Zeničko-dobojskog kantona, shodno podacima Federalnog zavoda za statistiku objavljenih sredinom 2017. godine, sa 31.12.2017. godine, bilo je registrovano 1.278 privrednih subjekata koji su registrovani za obavljanje ugostiteljske djelatnosti (hotelijerstvo i ugostiteljstvo), a što je za 35 subjekta manje u odnosu na 2016. godinu.

U sljedećoj tabeli dat je broj registrovanih privrednih subjekata u 2015, 2016 i 2017. godini.

Tabela 28. Broj registrovanih poslovnih subjekata iz područja djelatnosti I –djelatnost pružanja smještaja te priprema i usluživanje hrane (hotelijerstvo i ugostiteljstvo) 2015, 2016 i 2017. godina

Godina	2015	2016	2017
Pravne osobe	86	90	89
Dijelovi pravnih osoba	243	243	248
Obrt	950	980	941
Ukupno	1279	1313	1278

U narednoj tabeli slijedi pregled registriranih privrednih subjekata po općinama Zeničko-dobojskog kantona sa 31.12.2017. godine, te grafički prikaz učešća ugostiteljstva shodno općinama u kojima su registrovane, u ukupnom broju registrovanih na području Kantona:

Tabela 29. Pregled registriranih privrednih subjekata po općinama Zeničko-dobojskog kantona

Općina/Grad	Pravne osobe	Jedinice u sastavu	Obrt	Ukupno
Breza	6	12	31	49
Doboj Jug	3	2	20	25
Kakanj	3	18	76	97
Maglaj	4	8	47	59
Olovo	5	4	16	25
Tešanj	14	25	98	137
Usora	1	2	16	19
Vareš	2	3	29	34
Visoko	8	35	147	190
Zavidovići	7	15	70	92
Zenica	34	94	341	469
Žepče	2	30	50	82
Zeničko-dobojski kanton	89	248	941	1278

U narednoj tabeli dat je i pregled ugostiteljskih radnji (UR) iz registara koje vode nadležne općinske službe po pojedinim općinama u 2015, 2016 i 2017. godini.

Tabela 30. Broj ugostiteljskih radnji po općinama Kantona

Općina/Grad	Broj UR u 2015. godini	Broj UR u 2016. godini	Broj UR u 2017. godini	Broj upisanih UR utoku 2016. godine	Broj brisanih UR u toku 2016. godine	Broj brisanih UR u toku 2017. godine
Breza	42	41	40	7	8	9
Doboj Jug	18	17	15	2	2	2
Kakanj	72	68	70	16	28	18
Maglaj	45	41	42	5	9	7
Olovo	15	14	15	2	0	1
Tešanj	183	185	180	13	14	10
Usora	19	18	16	1	2	1
Vareš	24	26	24	2	2	1
Visoko	142	140	158	27	29	25
Zavidovići	81	59	60	6	6	5
Zenica	344	333	340	70	55	52
Žepče	70	81	79	14	3	8
Zeničko-dobojski kanton	1.055	1.023	1.039	165	158	139

Na području Zeničko-dobojskog kantona kategorizirano je 48 ugostiteljskih objekata za smještaj sa osnovnim kapacitetom oko 1500 ležaja. Analizirajući podatke iz tabele može se zaključiti da na području Zeničko-dobojskog kantona preovladavaju smještajni objekti vrste "motel", dok je 13 ugostiteljskih objekata vrste "hotel", od čega su četiri objekta razvrstana u kategoriju koja se obilježava sa 4 zvjezdice.

Ugostiteljski objekti sa 4 zvjezdice:

HOTEL 4 *	Hotel „Zenica“ Zenica
HOTEL 4 *	Hotel „Dubrovnik“ Zenica
HOTEL 4*	Hotel „Ukus“, Tešanj
Seljačko domaćinstvo 4*	Seljačko domaćinstvo „Šadrvan“selo Ravne bb, Vareš

U toku 2017. godine Ministarstvo za privredu izvršilo je kategorizaciju dva ugostiteljska objekta koji pružaju uslugu smještaja i to:

Tabela 31. Kategorisani objekti u 2017. godini

Podnosilac zahtjeva		Adresa ugostiteljskog objekta	Vrsta i naziv ugostiteljskog objekta	Kategorija za koju je izdato rješenje
1.	Amira Hadrovića iz Kakanja	Alije Izetbegovića bb Kakanj	Hotel „Kakanj“	-tri zvjezdice
2.	“Gasto Edy” d.o.o. Maglaj	Moševac bb Maglaj	Motel “Bistrica” Maglaj	- tri zvjezdice

U narednoj tabeli dajemo pregled registriranih ugostiteljskih objekata za smještaj prema vrsti objekta i općinama Zeničko-dobojskog kantona:

Tabela 32. Registrirani ugostiteljski objekti za smještaj prema vrsti objekta i općinama Kantona

Re d. broj	Općina/G rad	H o t e l	M o t e l	Pa n s i o n	Pre noći šte	Apa rtma ni	K a m p	Sobe za iznajmljivanje	Seosko domaćinstvo	Gosti onica sa prenočištem	Turi stič ko nas elje	UK UPN O
	Breza		1									1
	Doboj Jug		1									1
	Kakanj	2	1	2							1	6
	Maglaj	2	1			1						4
	Olovo	1	2					1				4
	Tešanj	2	8									10
	Usora	1	2									3
	Vareš		1						1			2
	Visoko	2	1	1								4
	Zavidovići											0
	Zenica	5	3	2				1				11
	Žepče		2									2
	UKUPNO	14	23	5	0	1	0	2	1	0	1	48

Analizirajući broj i vrstu smještajnih objekata po općinama Kantona (tabela gore) vidljivo je da općina Zavidovići jedina nema registriran i kategoriziran objekat u kojima se pružaju usluge smještaja, dok je najveći broj istih u općinama Zenica i Tešanj.

Zeničko-dobojski kanton je u toku 2017. godine posjetilo 25.219 turista, a što je u odnosu na

2016. godinu više za 4.582 turistu. Turisti su ostvarili 52.123 noćenja, a što je za 11.876 noćenja više nego u 2016. godini. Potrebno je naglasiti da iskazan broj dolazaka turista predstavlja broj dolazaka turista koji su koristili usluge smještaja u smještajnim objektima na području Kantona.

Tabela 33. Dolasci i noćenja turista u toku 2015, 2016 i 2017. godine u ZDK

Turisti	Dolasci turista 2015. godina	Dolasci turista 2016. godina	Dolasci turista 2017. godina	Noćenje turista 2015. godina	Noćenje turista 2016. godina	Noćenje turista 2017. godina
Domaći	7.494	8.353	12.446	12.686	14.464	22.241
Strani	10.052	12.284	12.773	21.462	25.783	29.882
Ukupno	17.546	20.637	25.219	34.148	40.247	52.123

Tabela 34. Dolasci i noćenja turista po vrstama objekata

Po vrstama objekata	Dolasci turista 2015. godina	Dolasci turista 2016. godina	Dolasci turista 2017. godina	Noćenje turista 2015. godina	Noćenje turista 2016. godina	Noćenje turista 2017. godina
Hoteli i sličan smještaj	17.33	20.474	24.369	32.657	39.517	48.576
Odmarališta i slični objekti za kraći odmor	203	163	850	1.491	730	3.547
Ukupno	17.546	20.637	25.219	38.758	40.247	52.123

Tabela 35. Dolasci i noćenja domaćih turista po vrstama objekata

Po vrstama objekata	Dolasci turista 2015. godina	Dolasci turista 2016. godina	Dolasci turista 2017. godina	Noćenje turista 2015. godina	Noćenje turista 2016. godina	Noćenje turista 2017. godina
Hoteli i sličan smještaj	7.455	8.276	12.321	12.532	14.156	26.541
Odmarališta i slični objekti za kraći odmor	39	77	125	154	308	206
Ukupno	7.494	8.353	12.446	12.686	14.464	22.241

Tabela 36. Dolasci i noćenja stranih turista po vrstama objekata

Po vrstama objekata	Dolasci turista 2015. godina	Dolasci turista 2016. godina	Dolasci turista 2017. godina	Noćenje turista 2015. godina	Noćenje turista 2016. godina	Noćenje turista 2017. godina
Hoteli i sličan smještaj	9.888	12.198	12.048	20.125	25.361	26.541
Odmarališta i slični objekti za kraći odmor	164	86	725	1.337	422	3.341
Ukupno	10.052	12.284	12.773	21.462	25.783	29.882

Iz navedenih tabela vidljivo je da se više od 90% prometa odvija preko hotela i sličnog smještaja. Postoje čvrste indicije o podcijenjenosti podataka o broju dolazaka i noćenja turista, te ostvarenog turističkog prometa. Razlog odstupanja stvarnih od zvaničnih pokazatelja se može

tražiti u učešću neformalnog sektora u ukupnim turističkim dešavanjima.

5. PODUZETNIŠTVO I MALA I SREDNJA PODUZEĆA (MSP)

5.1. Uvod

Poduzetništvo je spremnost pojedinca ili više partnera da uz određeno ulaganje kapitala i preuzimanje rizika uđu u poslovni poduhvat sa ciljem stvaranja profita. To je način privrednog djelovanja u kojem poduzetnik odlučuje što, kako i za koga stvoriti i na tržištu realizirati ulazeći u poduzetnički pothvat na svoj trošak i rizik s ciljem sticanja dobiti.

Često se pojam poduzetništvo povezuje sa upravljanjem malim obrtima, preduzećima, ali neki autori proširuju mu važenje i na velike organizacije.

Bit poduzetništva je u stalnom traženju novih ideja, maštovitosti u pronalaženju novih mogućnosti u poslovanju, pouzdanosti intuiciji i procjeni, te vještini i borbenosti.

Razvijanje poduzetničkog duha se odnosi na stvaranje uvjeta u kojima ljudi mogu da: budu inovativni, rješavaju problem, razmišljaju pozitivno, prave nove prilike, budu samomotivirani, razmišljaju kritički, budu proaktivni, stvaraju nove ideje, pronalaze rješenja i izazivaju postavljene norme.

Osnovna podrška razvijanja poduzetništva je poduzetnička infrastruktura koju čine:

- konsultantski subjekti – agencije,
- finansijski subjekti,
- poslovno-poduzetničke zone,
- poduzetnički inkubatori itd.

5.1.1. Konsultantski subjekti – agencije

U nastojanju da se prevaziđu brojni socijalni i ekonomski problemi sa kojima se Bosna i Hercegovina suočila u poslijeratnom periodu, lokalna zajednica je uz podršku međunarodne zajednice pokrenula inicijativu za oporavak i stimuliranje ekonomskog razvoja. Rezultat ove inicijative je pokretanje procesa ekonomske regionalizacije, osnivanjem regionalnih razvojnih agencija. Regionalne razvojne agencije su ključni sudionici u izradi i provedbi strategija za ekonomski razvoj na lokalnom nivou. Tamo gdje postoje regionalne razvojne agencije, postoji i institucionalni okvir za povezivanje niza djelatnosti i za dovođenje istih u vezu sa raznovrsnim zajedničkim ciljevima oko kojih su se zainteresirane strane usaglasile.

Među zainteresirane strane spadaju: lokalne vlasti, mjesne zajednice, privredne komore i udruženja poslodavaca, istraživačke i obrazovne institucije, lokalne razvojne organizacije, nevladine organizacije, pružaoci poslovnih usluga, organizacije tržišta rada, sindikati, itd.

Na području Zeničko-dobojskog kantona egzistira Regionalna razvojna agencija (REZ) koja djeluje u regiji Centralna BiH unutar Bosne i Hercegovine. Osnovana je u maju/svibnju 2004. godine. Platforma za osnivanje Agencije je partnerstvo vladinih i nevladinih institucija. Osnivači su 15 općina, 2 kantona, 15 poslovnih udruženja, 1 mikrokreditna organizacija.

Aktivnosti REZ Agencije mogu se svrstati u dvije glavne skupine:

aktivnosti koje se odnose na identificirane potrebe općina, gdje prevladava potreba za daljnjom izgradnjom kapaciteta za razvoj projekata, apsorpciju fondova, promociju i razvoj poslovne infrastrukture, te

potporu razvoju malih i srednjih preduzeća kroz pružanje konsultantskih usluga, uspostavljanje poslovnih veza, podršku izvozu i ulaganjima, kao i promociju.

Na području Zeničko-dobojskog kantona potpisan je Sporazuma o osnivanju Mreže lokalnih agencija. Osnivači Mreže su: Razvojna agencija Žepče RAŽ, Agencija za ekonomski razvoj Zenica ZEDA, Razvojna agencija Zavidovići RAZ i Agencija za razvoj

Općine Tešanj TRA. Cilj osnivanja Mreže je da međusobno uveže sve instrumente ekonomskog razvoja i poveže postojeću lokalnu i regionalnu infrastrukturu u cilju održivog ekonomskog

razvoja lokalnih zajednica, Kantona i države.

Vlada Zeničko-dobojskog kantona potiče i podupire razvoj na cijelom području kantona, a razvojne agencije smatra inicijatorom i kreatorom razvoja u općinama.

5.1.2. Finansijski subjekti

Finansijski subjekti koji daju podršku razvijanja poduzetništva su:

- komercijalne banke,
- mikrokreditne organizacije,
- kreditno-garancijski fond Vlade Zeničko-dobojskog kantona (KGF),
- poticaji Vlade Zeničko-dobojskog kantona itd.

Kreditno-garancijski fond Vlade Zeničko-dobojskog kantona je jedan od finansijskih subjekata koji daju podršku razvijanja poduzetništva preko izuzetno povoljnih kredita.

Korisnici ovih kredita mogu biti privredna društva koja se bave proizvodnom ili proizvodno-uslužnom djelatnošću. Sredstva iz kredita se mogu koristiti za nabavku mašina, opreme i dijelova, te za tehnološka unapređenja.

Ministarstvo za privredu je na osnovu Odluka Vlade Kantona, Kriterija i Javnih poziva za svaki poticaj pojedinačno provelo dodjelu poticaja.

Osnovni kriteriji su jedinstveni za sve vrste poticaja, a odnose se na uredno izmirivanje: poreza, uključujući i indirektno, te doprinosa (zdravstveno, penziono osiguranje).

Posebni kriteriji su vezani za vrstu poticaja, a odnose se na: odobrenje za upotrebu objekta, certifikat za uveden međunarodni standard, potpisan ugovor za investicijske kredite sa dokazima o urednom vraćanju glavnice i kamata, dokaze o realiziranoj investiciji i drugo.

Realizacija svih poticaja ima karakter refundacije, odnosno poticaja nakon realizacije aktivnosti po kriterijima. Ovaj metod garantuje potpuno postizanje ciljeva i efekata poticaja.

U periodu od 2005 do 2016.godine, Ministarstvo za privredu je podržalo 472 privredna subjekta sa 752 poticaja u iznosu od 12.697.765,48 KM. U 2017.godini odobrena su 101 poticaja u iznosu od 1.665.733,30 KM

5.1.3. Poslovno-poduzetničke zone

Osnovna infrastruktura za podršku maloj privredi su poslovno-poduzetničke zone.

Ministarstvo za privredu Zeničko-dobojskog kantona, je dalo, iz sredstva dobivenih od koncesija, poticaje za bržu izgradnju poslovnih-poduzetničkih zona u funkciji bržeg razvoja poduzetništva: u 2010.god. 457.040,83 KM, u 2011.god. 536.761,36 KM a u 2012.god. 399.236,56 KM, u 2013.god. 331.151,87 KM, u 2014.god. 0 (nije bilo ulaganja zbog poplava), u 2015.god. 12.731,00 KM, u 2016.god. 9.539,00 KM i u 2017.god. 829.746,00 KM što je ukupno 2.575.206,62 KM, (Tabela od 49 do 55.) i ima za cilj:

- Pružanje potpore poduzetnicima za lakšom izgradnjom poslovnog prostora na potpuno infrastrukturno opremljenom zemljištu,
- Osnivanje novih privrednih subjekata,
- Poticanje izvozne konkurentnosti i privlačenje stranih ulaganja,
- Stvaranje preduslova za razvoj male i srednje privrede, te otvaranje novih radnih mjesta,
- Promocija direktnih investicija tehnološke politike, te partnerstva javnog i privatnog sektora,
- Davanje pogodnosti poduzetnicima,
- Razvoj lokalne zajednice kantona i općina.

Tabela 37. - godina 2010.

Red. br.	Naziv zone	Općina	Iznos (KM)
1.	Projektna dokumentacija za poslovno-poduzetničku zonu „Vrtlište I“	Kakanj	19.072,52
2.	Izgradnja infrastrukturnih objekata poslovno-poduzetničke zone „Vrtlište II“	Kakanj	230.703,09
3.	Izgradnja infrastrukturnih objekata poslovno-poduzetničke zone „Vila Tešanj“	Tešanj	56.856,93
4.	Projektna dokumentacija za poslovno-poduzetničku „Vila Tešanj“	Tešanj	2.970,63
5.	Izgradnja infrastrukturnih objekata poslovno-poduzetničku zone „Matuzići“	Doboj Jug	147.437,66
UKUPNO:			457.040,83

Tabela 38. - godina 2011.

Red. br.	Naziv zone	Općina	Iznos (KM)
1.	Poslovna-poduzetnička zona Ekonomija - Batvice	Zavidovići	71.588,34
2.	Izgradnja poslovno-poduzetničke zone "Matuzići" Korak 2- Faza II	Doboj Jug	124.062,32
3.	Izgradnja poslovno-poduzetničke zone "Bukva-Vila" Korak 2-FazaII	Tešanj	133.446,30
4.	Poslovno-poduzetnička zona Ekonomija - Batvice (Korak 1- Faza II)	Zavidovići	91.545,10
5.	Poslovno-poduzetnička zona "Žabljak" (Korak 1. i 2.- Faza II)	Usora	116.119,30
UKUPNO:			536.761,36

Tabela 39. - godina 2012.

Red. br.	Naziv zone	Općina	Iznos (KM)
1.	Poslovna zona Žepče (faza I)	Žepče	129.920,00
2.	Poslovna zona Žepče (faza II)	Žepče	150.000,00
3.	Poslovna zona Zavidovići	Zavidovići	150.000,00
UKUPNO:			399.236,56

Tabela 40. - godina 2013.

Red. br.	Naziv zone	Općina	Iznos (KM)
1.	Poslovno-poduzetnička zonu „Vrtlište “	Kakanj	31.151,87
2.	Poslovna zona “Glinište”	Tešanj	300.000,00
UKUPNO:			331.151,87

godina 2014. –Nije bilo

Tabela 41. - godina 2015.

Red. br.	Naziv zone	Općina	Iznos (KM)
1.	Poslovna zona „Misurići “	Maglaj	2.731,00
2.	Poslovna zona “Glinište”	Tešanj	10.000,00
UKUPNO:			12.731,00

Tabela 42. - godina 2016.

Red. br.	Naziv zone	Općina	Iznos (KM)
1.	Poslovna zona „Bukva “	Tešanj	4.539,60
2.	Poduzetnička zona “Lugovi”	Usora	5.000,00
UKUPNO:			9.539,60

Tabela 43. - godina 2017.

Red. br.	Naziv zone	Općina/Grad	Iznos (KM)
1.	Poslovna zona „Ekonomija Batvice “	Zavidovići	4.446,00
2.	Poslovna zona “Danac”	Olovo	10.000,00
3.	Poslovna zona “Ozrakovići”	Visoko	97.500,00
4.	Poslovna zona “Žabljak”	Usora	150.000,00
5.	Poslovna zona “Liješnica”	Maglaj	97.500,00
6.	Poslovna zona “Polja”	Žepče	101.800,00
7.	Poslovna zona “Glinište”	Tešanj	150.000,00
8.	Poslovna zona “Matuzići”	Doboj Jug	67.500,00
9.	Poslovna zona “Zenica I”	Zenica	150.000,00
UKUPNO:			828.746,00

5.1.4. Poduzetnički inkubator

Poduzetnički inkubator predstavlja „dom“ za uzgajanje novih preduzeća koji svim potencijalnim poduzetnicima čiji poslovni plan obećava realne mogućnosti razvoja, obezbjeđuje povoljne uslove rada, početne prostorije, administrativnu poslovnu podršku, savjetovanje i drugu pomoć, kako bi u 3-4 godine razvili preduzeće, sposobno da pod tržišnim uslovima uspješno radi.

Dakle, to su sistemi kojima je svrha uspostavljanje poslovne infrastrukture koja služi privrednim subjektima da u što kraćem vremenu postanu tržišno aktivni, te profitabilni.

Korisnici Inkubatora mogu postati sva lica koja obavljaju ili imaju namjeru da obavljaju privrednu djelatnost osim proizvodnje hrane, trgovine i ugostiteljstva, pod uslovom da je prostor kojim Inkubator raspolaže pogodan za obavljanje te djelatnosti svojom veličinom i funkcionalnošću.

Veličina dodijeljenog prostora ovisi o opravdano iskazanim potrebama korisnika obrazloženim biznis planom. Registracija korisnika ne može biti starija od 12 mjeseci u momentu donošenja odluke o prijemu. Izuzetak su korisnici čija registracija je starija od 12 mjeseci ako u inkubatoru žele implementirati novi projekat ili proširiti postojeći uz zaposlenje nove radne

Poduzetnički inkubatori okupljaju male poduzetnike koji tek počinju poslovati ili su u fazi rasta i razvoja i nemaju vlastiti prostor. Upravo inkubatori omogućuju poduzetnicima korištenje poslovnog prostora po vrlo povoljnim uslovima (bez najamnine ili uz smanjenu najamninu)

ograničen broj godina. Osim poslovnog prostora, korisnicima su na raspolaganju poslovna infrastruktura, intelektualne i poslovne usluge i dr. U razdoblju inkubacije nakon čega bi trebali postati samostalni i prepustiti mjesto u inkubatoru drugom preduzeću.

Na području Zeničko-dobojskog kantona inkubatori su formirani uz finansijsku pomoć Ministarstvo za privredu u Zenici, Zavidovičima i Žepču.

5.2. Mala i srednja preduzeća (MSP)

Malo i srednje poduzetništvo čine najvitalniji i značajan segment privrednog i jedinstvenog prostora Zeničko-dobojskog kantona. Od ukupnog broja uposlenih u sektoru MSP-a uposleno je 65-70% uposlenika. Struktura MSP-a je nepovoljna, premalo je proizvodnih MSP-a, uvoz je veći od izvoza, a stopa neuposlenih procjenjuje se do 40%. S obzirom na potencijal, prirodne i radom stvorene resurse, otvara se realna šansa za razvitak novih MSP-a, a prioritetno proizvodnih.

Prema Zakona o poticaju razvoja male privrede ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine", broj:19/06), propisano je da malu privredu čine subjekti male privrede, fizička i pravna lica, koja trajno obavljaju zakonom dopuštene djelatnosti radi ostvarivanja dohotka odnosno dobiti, uključujući samoupošljavanje i obiteljske poslove povezane sa obrtom i drugim djelatnostima, registrovani kod nadležnog organa, bez obzira na oblik organizovanja i koji:

- su samostalni u poslovanju,
- upošljavaju godišnje manje od 250 lica i
- ostvaruju godišnji promet do 40 miliona KM i/ili čija godišnja bilansa stanja ne prelazi 30 miliona KM.

Prema veličini, u smislu ovog Zakona, razlikuju se mikro, mali i srednji subjekti male privrede pri čemu:

- Mikro subjekti male privrede su fizička i pravna lica koja upošljavaju prosječno godišnje manje od 10 lica i čiji godišnji promet i/ili godišnja bilansa stanja ne prelazi 400.000 KM,
- Mali subjekti male privrede su fizička i pravna lica koja upošljavaju prosječno godišnje manje od 50 lica i čiji godišnji promet i/ili godišnja bilansa stanja ne prelazi četiri miliona KM i
- Srednji subjekti male privrede su fizička i pravna lica koja upošljavaju prosječno godišnje manje od 250 lica, čiji godišnji promet ne prelazi 40 miliona KM i/ili čiji godišnji bilans stanja ne prelazi 30 miliona KM.

Prema Zakona o računovodstvu i reviziji u Federaciji Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine", broj:83/09), pravna lica u smislu ovog zakona, razvrstavaju se na mala, srednja i velika, zavisno od pokazatelja utvrđenih na dan sastavljanja finansijskih izvještaja u poslovnoj godini, prema sljedećim kriterijima:

- visina prihoda,
- vrijednost imovine,
- prosječan broj zaposlenika u toku poslovne godine.

Mala pravna lica su ona koja ispunjavaju najmanje dva od sljedećih uslova:

- prosječan broj zaposlenih je manji od 50,
- prosječna vrijednost poslovne imovine na kraju poslovne godine je manja od 1,000.000,00 KM,
- ukupan godišnji prihod je manji od 2,000.000,00 KM.

Srednja pravna lica su ona koja na dan sastavljanja finansijskih izvještaja ispunjavaju najmanje dva od sljedećih uslova:

- prosječan broj zaposlenih u toku godine je od 50 do 250,
- prosječna vrijednost poslovne imovine na kraju poslovne godine iznosi od 1,000.000,00 KM do 4,000.000,00 KM,

- ukupan godišnji prihod iznosi od 2,000.000,00 KM do 8,000.000,00 KM.

U srednja pravna lica razvrstavaju se i ona čije vrijednosti su veće od gornjeg iznosa jednog od uslova iz stava 3.

Velika pravna lica su ona koja prelaze gornje vrijednosti iz najmanje dva uslova iz stava 3.

U kategoriju malih i srednjih preduzeća treba uvrstiti i obrte (samostalna privredna djelatnost). Oni bi, u smislu preporuka Evropske komisije, spadali u mikro poduzeća, premda oni u Federaciji BiH, u formalno-pravnom smislu nisu preduzeća.

NAPOMENA:

Da bi "Informacija o stanju privrede na području Zeničko - dobojskog kantona za 2017. godinu sa posebnim osvrtom na stanje poduzetništva" bila potpuna, potrebno je koristiti podatke: "Informacionog sistema registra malih i srednjih preduzeća (ISR–MSP)" koje je izdalo Federalno ministarstvo razvoja, poduzetništva i obrta, a koji objedinjuje i agregira skup podataka iz tri izvora: AFIP/FIP, PU i Sud BiH za Zeničko-dobojski kanton. Nažalost, Federalno ministarstvo razvoja, poduzetništva i obrta, za ovu godinu, još uvijek nije potpisalo Ugovor sa softverskom firmom koja je obrađivala ove podatke, te nam oni nisu dostupni.

6. REKAPITULACIJA

Na osnovu prethodnog dijela ove informacije donosimo rekapitulaciju osnovnih pokazatelja komparativnih stanja privrede Zeničko-dobojskog kantona za protekli period.

Tabela.44. Rekapitulacija pokazatelja i trendova

Pokazatelji stanja	17/16.	16/15.	15/14.	14/13.	13/12.
Indeks fizičkog obima industrijske proizvodnje	100,8	99,7	101,5	95,90	102,00
Indeks prosječnog broja zaposlenih	110,13	101,44	102,02	101,62	99,86
Indeks prosječne neto plaće	99,62	101,67	99,03	99,20	101,53
Indeks prosječnog broja nezaposlenih	93,35	95,22	98,67	100,35	103,80
Indeks izvoza	93,7	100,15	97,58	104,66	193,58
Indeks uvoza	99,6	107,63	100,19	109,43	97,78

ZAKLJUČCI I MJERE

Sagledavajući sveukupnu situaciju, a posebno temeljne indikatore stanja, može se zaključiti da je privreda Zeničko-dobojskog kantona tokom 2017. godine poslovala relativno uspješno.

I – INDIKATORI

1. Smanjenje nezaposlenosti;
2. Ubrzan pristup evropskim integracijama;
3. Rast izvoza

Imajući u vidu usporenu stabilizaciju tržišnih tokova, te uticaj bližeg i šireg okruženja na trend privrednih kretanja, naročito nakon katastrofalnih poplava, od posebnog značaja je poduzimanje adekvatnih mjera, kao što su:

II – MJERE

1. Jačati poticaje privredi kroz adekvatne mehanizme kontrole utroška sredstava;
2. Štititi domaću proizvodnju kroz reklamiranje domaćih proizvoda;
3. Poticati otvaranje mikro, malih i srednjih preduzeća;
4. Pojednostavljivati procedure dodjele dozvola u privredi;
5. Jačati turističku ponudu;
6. Uključiti udruženje poslodavaca i Privrednu komoru na iznalaženju rješenja;
7. Redefinisati zakonska rješenja koja usporavaju proceduru stvaranja novih radnih mjesta i investicija
8. Provoditi mjere štednje;
9. Stvarati ambijent za širenje tržišta privrednicima van BiH;
10. Smanjiti sivu ekonomiju kroz jačanje inspeksijskog sektora;
11. Stvoriti ambijent za novo zapošljavanje;
12. Obezbijediti uslove za povećanje konkurentne pozicije privrednih subjekata;
13. Stvarati uslove za povećanje investicija (npr. finansiranje opremanja industrijskih-poslovnih zona, inkubatora i sl.);
14. Uticati na bržu realizaciju pristupa EU.

U cilju prevazilaženja novonastale situacije i stanja u privredi, Vlada Kantona će nastaviti sa realizacijom projekata poticaja.

Ovim aktivnostima, te realizacijom niza drugih projekata, biti će povećana konkurentna pozicija privrednih subjekata i unaprijeđen ambijent za privređivanje u Kantonu, što će u konačnici rezultirati rastom standarda i svih tretiranih pokazatelja.

MINISTAR

Zlatko Jelić